

KALKKÄRR I ÖSTERGÖTLAND

Sammanställning av kalkkärr
och kalkfuktängar samt
förslag till naturreservat

Utredning utförd av
Lars-Åke Gustafsson 1969-1970

Länsstyrelsen i Östergötlands län

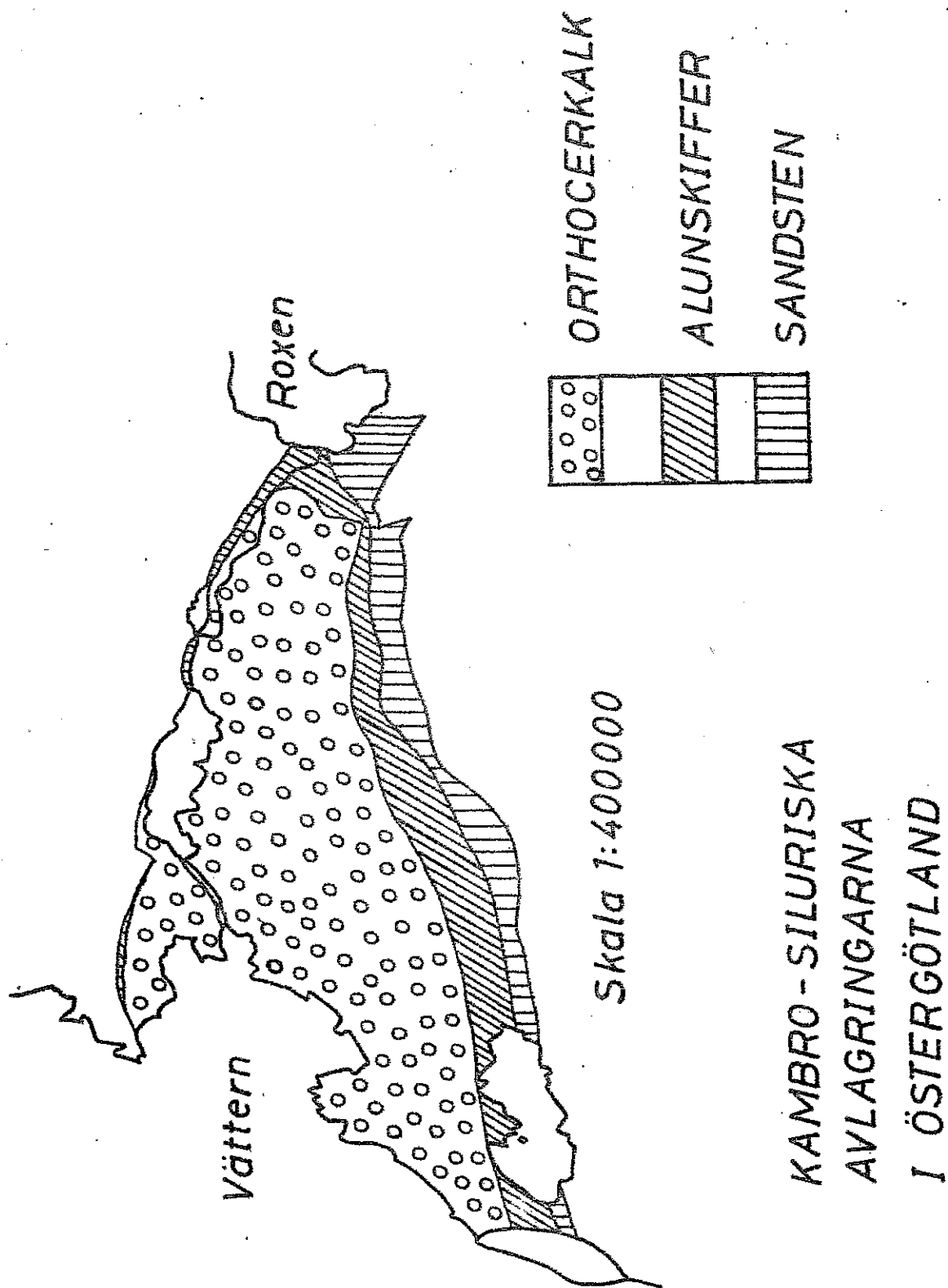
1972

FÖRORD

En god kännedom om olika områdens naturkvalitéer är en av de grundläggande faktorerna vid bedömning av bästa markanvändning. Länsstyrelsen bedriver sedan mitten av 1900-talet inventeringar med syfte att förbättra kunskaperna om vilka områden som har sådana naturvärden att de förtjänar särskild uppmärksamhet. Arbetet har dels bedrivits områdesvis d v s värdefulla naturområden av helt olika slag inom t ex en kommun har tagits med i inventeringen, dels har särskilda inventeringar utförts beträffande ett par speciella naturtyper nämligen lövängar och kalkkärr. Områdesvisa inventeringar finns idag utförda i skärgården, i Linköpings, Mjölby och Ydre kommuner samt i Kisa kommunblock, medan inventeringsarbete pågår bl a i Borholms kommun.

I föreliggande skrift redovisas resultatet av en kalkkärrsinventering, som på länsstyrelsens uppdrag utförts av stud Lars-Åke Gustafsson. Östergötland har beroende på särskilda geologiska förhållanden inom västra slättbygden fortfarande, trots en stark uppodling, en rikedom på kalkkärr, som i jämförelse med andra delar av Sverige framstår som mycket anmärkningsvärd. Även med avseende på kvalitén hos kalkkärren intar Östergötland en mycket framträdande plats, varför det kan vara motiverat att inom länet skydda ett relativt stort antal sådana lokaler. I inventeringen föreslås att sju kalkkärr skall ges ett starkt skydd genom att avsättas som naturreservat. Förslaget synes utgöra en god utgångspunkt för det fortsatta arbetet.

Länsstyrelsen.



INLEDNING

Begreppet kalkkärr är i många fall svårdefinierbart. Eftersom kalkkärren eller extremrikkärren framförallt är intressanta ur botanisk synpunkt, har särskilt kalkgynnade växtarter använts som skiljearter mot övriga rikkärr, medelrikkärren, vilka till skillnad från extremrikkärren inte är kalkbundna. Dessa skiljearter har varit näbbstarr (*Carex lepidocarpa*), kärrknipprot (*Epipactis palustris*) och majviva (*Primula farinosa*). I begreppet kalkkärr inbegrips här även fuktängar med kalkinfluerad vegetation, kalkfuktängar. I sammanställningen har upptagits alla lokaler tillhöriga myr- eller ängsserien, där åtminstone någon av ovannämnda arter påträffats. Begreppen myr och kärr har omväxlande använts i redogörelsen. Strängt taget är dock myr ett vidare begrepp än kärr.

Kalkkärren är kanske Östergötlands mest särpräglade biotop. Vegetationen är klart kalkpåverkad och extremt rik. Karakteristiska inslag är en mängd orkidéarter, och på ett flertal lokaler, närmare bestämt 16, återfinns en nordlig art, svarthö (*Bartsia alpina*), en relik från senglacial tid. I Östgöta Flora, 1874, redovisar lektor N C Kindberg den från 17 platser. Det mest anmärkningsvärda är kanske, att de i föreliggande arbete uppräknade lokalerna för *Bartsia* föga överensstämmer med de av Kindberg angivna. Ax-ag (*Schoenus ferrugineus*) är representerad i ett 40-tal av de redovisade lokalerna.

En förutsättning för uppkomsten av ett kalkkärr är som namnet antyder hög kalkhalt i underliggande berggrund eller jordart. En sådan kalkrikedom står att finna på eller närmast söder om de kambrosiluriska avlagringarna ute på Östgötaslätten. Kambrosiluren täcker en triangelyta mellan Linköping, Ödeshög och Kotala. Ett annat villkor för bildandet av ett kalkkärr är rinnande vatten, framspringande ur s k upprinnor eller källor. Källmyr eller översilningsmyr är en ofta använd benämning på vissa kalkkärr. De underjordiska källådrorna löser upp kalkstenen tack vare sin kolsyrehalt, och det kalkbemängda källvattnet rinner sedan upp, oftast i överkanten på en sluttning. Det kalkhaltiga vattnet ger sedan upphov till en alldeles speciell vegetation, utmärkande för kalkkärren.

Där kalken fälls ut, bildas en porös massa, kalktuff. I äldre kalktuffer kan man hitta växtlämningar, fossil, vilka utgör värdefulla dokument för utforskandet av vårt lands vegetations- och klimathistoria. I några av Östergötlands kvarvarande kalkkärr, bl a i Hagebyhöga-kärret norr om Vadstena, förekommer en recent tuffbildning. En liknande tuffbildning sker på en sluttning vid Marstadsjön i Bjälbo socken.

Visserligen har lektor N C Kindbergs aningar i hög grad besannats, när han i sin Östgöta Flora, 1874, talade om de östgötska kalkkärrens försvinnande. Men å andra sidan kan vi konstatera, att det fortfarande finns en mängd förnämliga kalkkärr ute på Östergötlands kambrosilureområde, den s k Östgötaslätten.

Linköping i september 1970

Lars-Åke Gustafsson
Lars-Åke Gustafsson

VIKTIGARE KALKÄRR I ÖSTERGÖTLAND

Vetenskaplig värdering

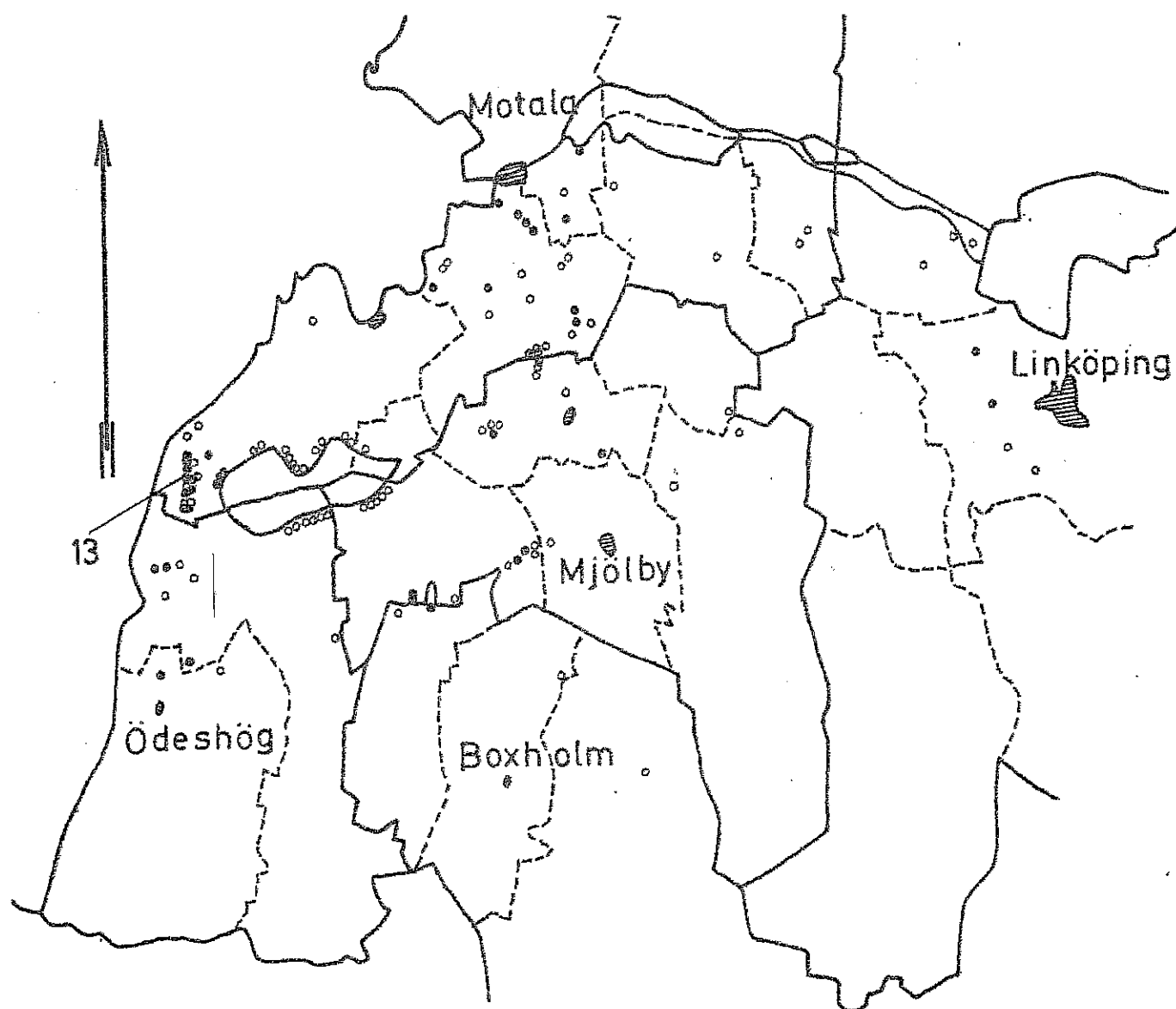
Skyddsvärdering

OMRÅDE	SAMMANFATTANDE BE-DÖMNING	REPRESENTATIVITET (typiskt utseende)	RECENT TUFF-BILDNING	FLORA	Schoenus ferrugineus	Bartsia alpina	Gymnadenia conopsea	Dactylorhiza incarnata	uppgitt antal ex 1970)	OMRÅDE	ANGELÄGENHETSGRAD
Hagebyhöga	1+	2	++++	1	+++	+++		2	100	Hagebyhöga	A
Sjöstorp	1	2		2	+++	++		750		Sjöstorp	B
Kärna mosse	1	2-3	+	2	++	+		11		Kärna mosse	B
Örbacken	1	2	++	2	++	++		290		S Freberga	B
Knäppan	1	4		1-2	+			3	250	Ostmossen (IX)	B
S Freberga	1	1	++	3	+++	+++		130		Örbacken	B
Ostmossen (IX)	1	4		1-2	+	+++		50		Knäppan	B
Häggestad	2	1-2		2-3	++	++				Ombergsliden (V)	C
Freberga hagar (I)	2	1-2		2-3	++	++				Lera	C
Hålmossen (XVII)	2	1		3	+++	++				Häggestad	C
Ombergsliden (V)	2	3		2	+	+	++			Annelund	C
Mörka Hål (II)	2	3		2-3	++					Freberga hagar (I)	C
Annelund	2	1	+	3	+++	++				Hålmossen (XVII)	C
Källmyren N	2	2-3	+++	3						Källmyren N Hålmossen (XVIII)	C
Hålmossen (XVIII)	2	3		3	++	++				Tuddarp	C
Lera	2	3		3	++	++				Mörka Hål (II)	C
Tuddarp	2	3		2-3	++	+					

Romersk sifferbeteckning hänvisar till karta över Ombergs kalkmyrar

SCHOENUS FERRUGINEUS(AX-AG)

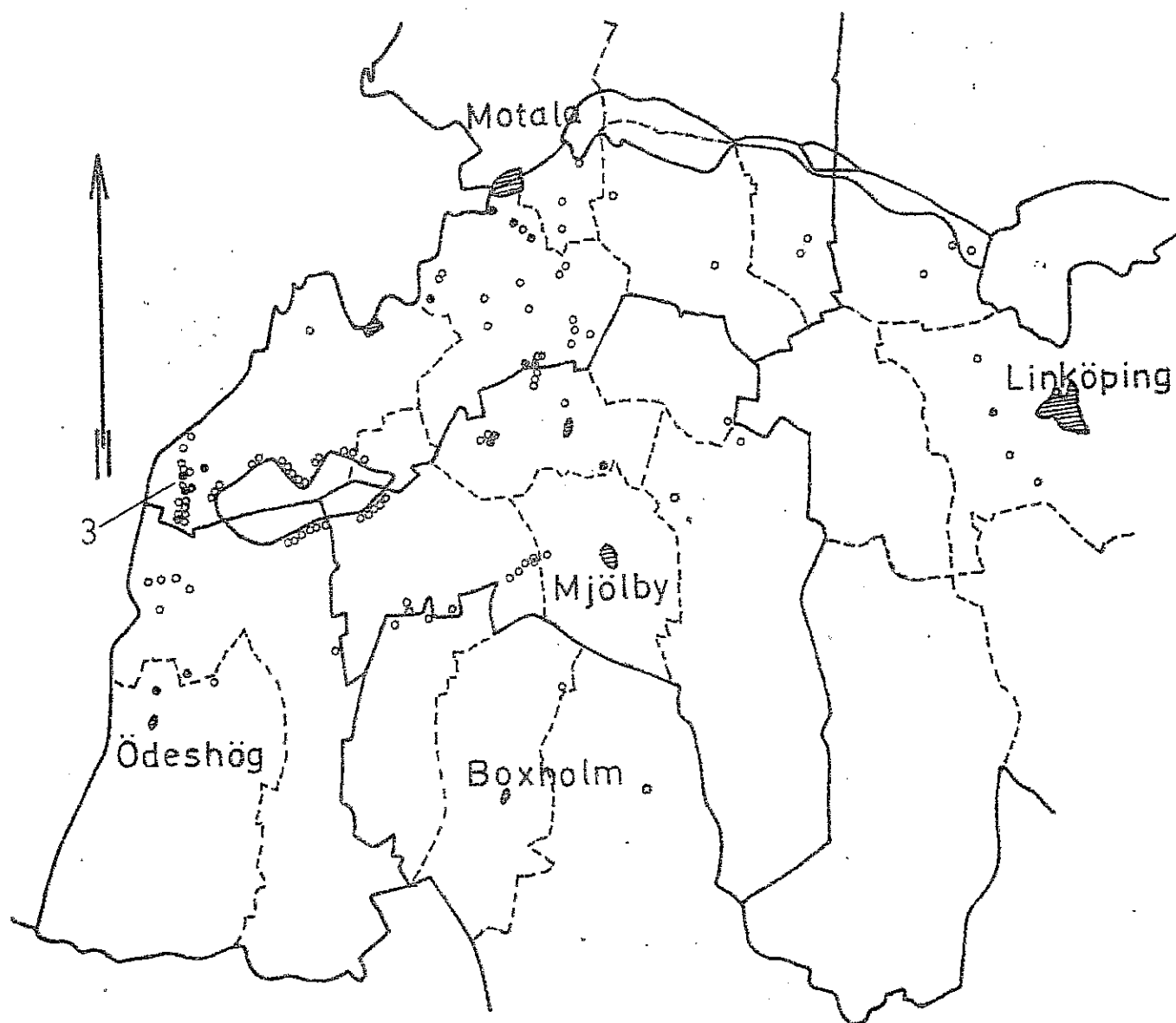
I VÄSTRA ÖSTERGÖTLAND



- kalkkärr
- med ax-ag

BARTSIA ALPINA (SVARTHÖ)

I VÄSTRA ÖSTERGÖTLAND



Område A utgör huvudkärret och representerar det största intresset, både ur geologisk och botanisk synpunkt. Det största ax-agbeståndet återfinns här längst i norr, och är delvis bevuxet med lågvuxen vass. Nedanför det vidsträckta vasspartiet går gränsen för en gammal tufftäkt (se karta). På båda sidor om en stig vilken leder upp från parkeringsplatsen, pågår en kalktuffbildning i ett par kraterliknande mosskupoler. Tuffbildningen sker huvudsakligen under medverkan av mossarten *Philonotis calcarea* (kalk-äggmossa). Recent tuffbildning förekommer även vid en mindre göl längre upp på ängssluttningen nära odlingsmarken. Vid denna göl påträffas en äldre tuffkupol, rik på fossilt material. Fynd av *Dryas octopetala* och *Betula nana* gjordes under senare hälften av 1800-talet.

Hagebyhöga kalkkärr har närmast karaktären av en backmyr, där vegetationen utgörs av en blandning av stepp- och fuktängsarter. Mellan de fuktiga myrpartierna med bl a ax-ag (*Schoenus ferrugineus*) och kärrfräken (*Equisetum palustre*) dominerar älvväxingen (*Sesleria coerulea*). Krissla (*Inula salicina*) och spärrlosta (*Brachypodium pinnatum*) bildar stora bestånd på ett par ställen. Majvivan (*Primula farinosa*) täcker under våren stora flak på den betestrampade marken i östra delen av område B.

Orkidéfloran i Hagebyhöga-kärret är den förnämsta i landskapet. Kärret hyser en orkidéart som inte påträffats på någon annan plats i Östergötland, nämligen myggnyckeln (*Liparis Loeselii*). Den har iakttagits på ett tiotal olika platser i kärrmarken, vid små vattenhål, och på samtliga lokaler förekommer den sparsamt. Det är växnyckeln (var ochroleuca av *Dactylorchis incarnata*) som är rikligast företrädd av ängsnycklarna (ca 550-600 ex inom område A; ca 200 ex inom område B). Den har sin största utbredning längst i norr vid ax-agbeståndet nära parkeringsplatsen, vid den recenta tuffbildningen, vid ett mindre ax-agbestånd längst i öster vid gränsen till område B samt i det stora *Schoenus*beståndet inom område B. Blodnyckeln (var cruenta av *Dactylorchis incarnata*) har en ganska homogen spridning i *Schoenus ferrugineus*bestånden (ca 400-500 ex inom område A; ca 100-125 ex inom område B). Ren ängsnyckel (*D incarnata*) har sin största utbredning i enbuskmarken söderut (ca 300-400 ex inom område A; ca 100-125 ex inom område B).

Kärrknipprot (*Epipactis palustris*) förekommer ymnigt på sina håll (f ochroleuca påträffad). Flugblomster (*Ophrys insectifera*) och honungsblomster (*Herminium monorchis*) är vanliga orkidéinslag. Inom ett vackert utbildat *Schoenus*bestånd längst i söder, växer sumpnyckel (*Dactylorchis Traunsteineri*) rikligt. Detta är dessutom det förnämsta tillhålllet för *Bartsia alpina* inom hela Hagebyhöga-komplexet. *Bartsia* är annars spridd i nästan samtliga ax-agbestånd.

Artlista Område A och område B. Upprättad 2.7, 4.7, 16.7.1970

Acer platanoides	lönn
Achillea millefolium	röllika
Agrostis gigantea	storven
Alchemilla vulgaris	daggekåpa
Angelica silvestris	strätta
Antennaria dioica	kattfot
Anthoxanthum odoratum	vårbrodd
Anthriscus silvestris	hundloka
Anthyllis vulneraria	getväppling
Aquilegia vulgaris	akleja
Arrhenatherum elatius	knylhavre
Arrhenatherum pratense	ängshavre
Artemisia vulgaris	gräbo
Berberis vulgaris	berberis
Betula pubescens	glasbjörk
Betula verrucosa	vårtbjörk
Brachypodium pinnatum	spärrlosta
Briza media	darrgräs
Caltha palustris	kabbeleka
Campanula persicifolia	stor blåklocka
Campanula rotundifolia	liten blåklocka
Campanula trachelium	nässelklocka
Capsella bursa-pastoris	lomme
Cardamine pratensis	ängsbräsma
Carex capillaris	hårstarr
Carex contigua	mörk piggstarr
Carex dioica	nålstarr
Carex disticha	plattstarr
Carex elata	bunkestarr
Carex flacca	slankstarr
Carex flava	knagglestarr
Carex fulva	gulstarr
Carex lepidocarpa	näbbstarr
Carex limosa	dystarr
Carex nigra	småstarr
Carex nigra X elata (?)	
Carex panicea	hirsstarr
Carex rostrata	flaskstarr
Carlina vulgaris	spåtistel
Carum carvi	kummin
Centaurea jacea	rödclint
Centaurea scabiosa	väddclint
Cerastium caespitosum	hönsarv
Chamaenerion angustifolium	mjölkört
Chenopodium album	svinmålla
Chrysanthemum leucanthemum	prästkraze
Cirsium acaule (+f, 15 cm hög)	jordtistel
Cirsium arvense	åkertistel
Cirsium heterophyllum	borsttistel
Cirsium palustre	kärretistel
Cirsium vulgare	vägtistel

Leontodon hispidus	sommarfibbla
Linaria vulgaris	gulsporre
Linum catharticum	vildlin
Liparis Loeselii	myggnyckel
Listera ovata	tvåblad
Lonicera xylosteum	skogstry
Lotus corniculatus	käringtand
Lycopus europaeus	strandklo
Nardus stricta	stagg
Medicago lupulina	humlelusern
Melica nutans	bergsslok
Menyanthes trifoliata	vattenklöver
Molinia coerulea	blåtåtel
Myosotis caespitosa	sump-förgätmigej
Ophioglossum vulgatum	ormtunga
Ophrys insectifera	flugblomster
Papaver dubium	rågvallmo
Parnassia palustris	slätterblomma
Pedicularis palustris	kärrspira
Phragmites communis	vass
Picea abies	gran
Pimpinella saxifraga	bockrot
Pinguicula vulgaris	tätört
Pinus silvestris	tall
Plantago lanceolata	svartkämpar
Plantago major	groblad
Plantago media	rödkämpar
Polygonum aviculare	trampört
Polygonum lapathifolium	knutig pilört
Polygonum persicaria	åkerpilört
Populus tremula	asp
Potentilla anserina	gåsört
Potentilla erecta	blodrot
Potentilla reptans	revfingerört
Primula farinosa	majviva
Primula veris	gullviva
Prunella vulgaris	brunört
Prunus avium	fågelkörsbär
Prunus padus	hagg
Prunus spinosa	slån
Quercus robur	ek
Ranunculus acris	smörblomma
Rhamnus cathartica	getapel
Rhamnus frangula	brakved
Rhinanthus serotinus	höskallra
Ribes alpinum	måbär
Ribes uva-crispa	krusbär
Ribes rubrum	röda vinbär
Rosa dumalis	nyponros
Rosa rubiginosa	äppelros
Rosa villosa	hartsros
Rubus caesius	blåhallon
Rubus idaeus	hallon
Rubus saxatilis	stenbär
Rumex acetosa	ängssyra
Rumex crispus	krusskräppa

HAGEBYHÖGA KALKKÄRR

VEGETATION

A

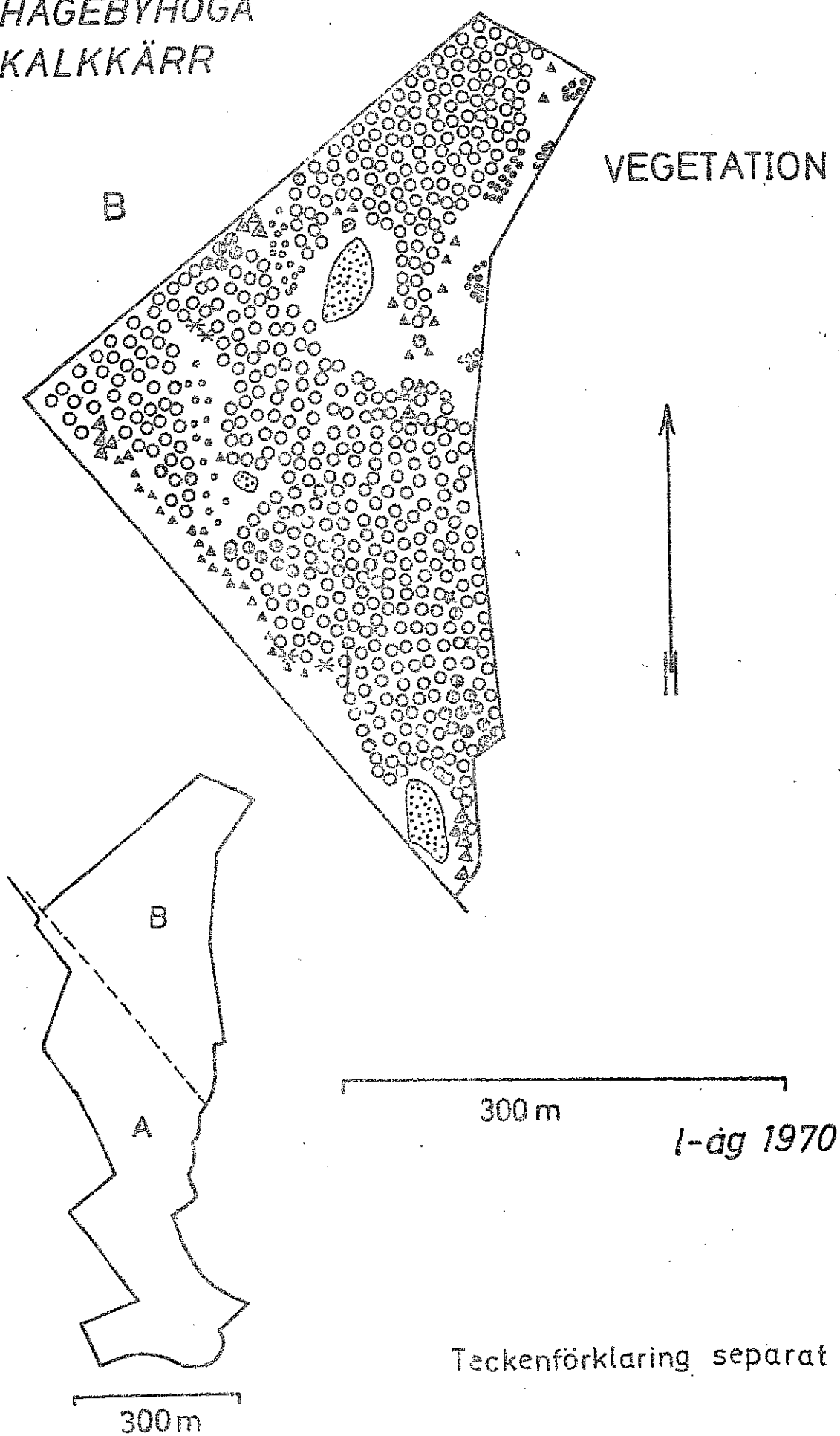


1-åg 1970

300 m

Teckenförklaring separat

HAGEBYHÖGA KALKKÄRR



FÖRSLAG TILL NATURRESERVAT FÖR KALKKÄRRET VID SJÖSTORP

Läge: Ödeshögs kommun, Ödeshögs socken,
ca 900-950 m S Sjöstorp, väster
riksväg 50

Kartor: Topografisk 8E Hjo SO i skala 1:50 000
Ekonomisk 8E Hjo lg Ödeshög i skala 1:10 000
Geologisk Boxholm, SGU, Ser Aa N:o 140
i skala 1:50 000 från år 1907

<u>Fastighet:</u>	<u>Hektar:</u>	<u>Ägare:</u>
Sjöstorp 1:1	5.2	Christer och Karin Orrenius

Motivering för reservatbildande:

Stor ax-ag (*Schoenus ferrugineus*)-myr i öppet landskap. Präglad av rik förekomst av gräsull (*Eriophorum latifolium*). Rikedom på svarthö (*Bartsia alpina*) och blodnyckel (*Dactylorhiza incarnata* var. *cruenta*) samt flugblomster (*Ophrys insectifera*).

Förslag till vårdåtgärder:

Fortsatt bete önskvärt. Skylt med text "6 km till Ombergs turisthotell" bör om möjligt borttagas.

Beskrivning

Den stora ax-ag-myren söder om Sjöstorp, på den svaga sluttningen nedanför riksväg 50, ligger i en björkhagmark. Hagmarken består av högstammig björk med enbuskar och nyponsnår.

Sjöstorp-myren hyser en av de största förekomsterna av blodnyckel (ca 450 ex) och flugblomster i landskapet. Detta tillsammans med myrens öppna och trevliga karaktär sätter den mycket högt på listan över Östergötlands kalkkärr.

Ute i de centrala partierna av *Schoenus ferrugineus*-beståndet växer *Bartsia alpina*, och på de stora blekeflarkarna mellan ax-ag-tuvorna förekommer tagelsäv (*Scirpus quinqueflorus*). Honungsblomster, kärrknipprot och ängsnyckel är välrepresenterade. Den sistnämnda förekommer i ca 280-300 exemplar. På torrare mark påträffas bl a arter som krissla (*Inula salicina*) och stallört (*Ononis hircina*).

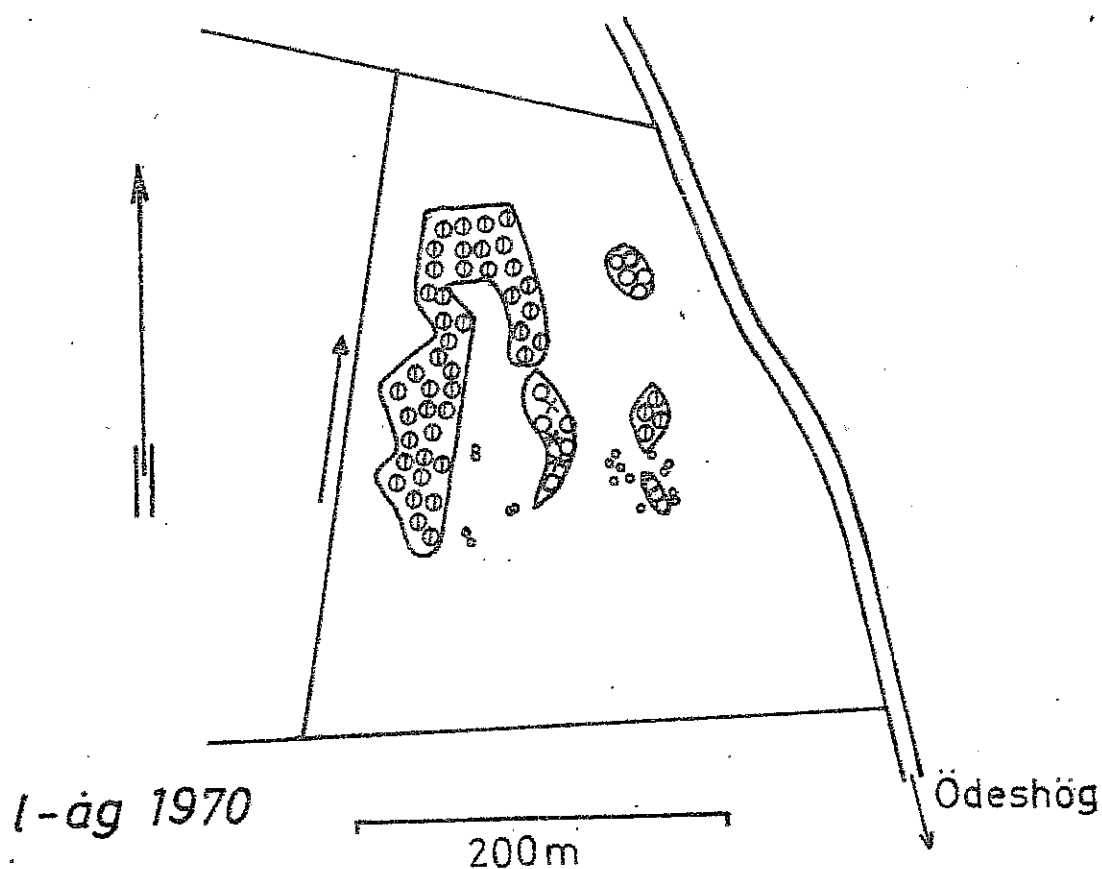
Litteratur:

Du Rietz, E. 1949. Natur i Östergötland - Myrar i Ombergstrakten, sid. 187, 188.

<i>Festuca pratensis</i>	ängssvingel
<i>Filipendula ulmaria</i>	älggräs
<i>Fragaria vesca</i>	smultron
<i>Fraxinus excelsior</i>	ask
<i>Galium boreale</i>	vitmåra
<i>Galium uliginosum</i>	sumpmåra
<i>Galium verum</i>	gulmåra
<i>Geum rivale</i>	humleblomster
<i>Glyceria</i> sp.	mannagräs
<i>Herminium monorchis</i>	honungsblomster
<i>Inula salicina</i>	krissla
<i>Juncus alpinus</i>	myrtåg
<i>Juncus articulatus</i>	ryltåg
<i>Juniperus communis</i>	en
<i>Knautia arvensis</i>	åkervädd
<i>Lathyrus pratensis</i>	gulvial
<i>Lemna minor</i>	andmat
<i>Linum catharticum</i>	vildlin
<i>Listera ovata</i>	tvåblad
<i>Lotus corniculatus</i>	käringtand
<i>Lycopus europaeus</i>	strandklo
<i>Matricaria inodora</i>	baldersbrå
<i>Mentha arvensis</i>	åkermynta
<i>Menyanthes trifoliata</i>	vattenklöver
<i>Molinia coerulea</i>	blåtåtel
<i>Onosis hircina</i>	stallört
<i>Ophioglossum vulgatum</i>	ormtunga
<i>Ophrys insectifera</i>	flugblomster
<i>Paris quadrifolia</i>	ormbär
<i>Parnassia palustris</i>	slätterblomma
<i>Picea abies</i>	gran
<i>Pimpinella saxifraga</i>	bockrot
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört
<i>Pinus silvestris</i>	tall
<i>Plantago lanceolata</i>	svartkämpar
<i>Plantago major</i>	groblad
<i>Plantago media</i>	rödkämpar
<i>Poa trivialis</i>	kärrgröe
<i>Polygonum aviculare</i>	trampört
<i>Polygonum persicaria</i> (<i>lapathifolium</i>)	åkerpilört
<i>Polygonum viviparum</i>	ormrot
<i>Potentilla anserina</i>	gåsört
<i>Potentilla erecta</i>	blodrot
<i>Potentilla reptans</i>	revfingerört
<i>Primula farinosa</i>	majviva
<i>Primula veris</i>	gullviva
<i>Prunella vulgaris</i>	brunört
<i>Pyrola rotundifolia</i>	vitpyrola
<i>Ranunculus acris</i>	smörblomma
<i>Rhamnus cathartica</i>	getapel
<i>Rhamnus frangula</i>	brakved
<i>Rhinanthus serotinus</i>	höskallra
<i>Ribes uva-crispa</i>	krusbär
<i>Rosa dumalis</i>	nyponros
<i>Rosa rubiginosa</i>	äppelros

SJÖSTORP

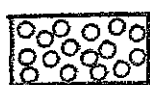
VEGETATION



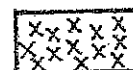
Högstammig björk
med en; (nypon)



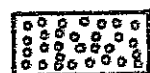
TALL



BJÖRK; (en)



GRAN



björk, en, tall, gran

FÖRSLAG TILL NATURRESERVAT FÖR KALKKÄRRET KÄRNA MOSSE

Läge: Linköpings kommun, Kärna socken,
ca 4-5 km V Linköping. (Utsatt på
topografiska kartan).

Kartor: Topografisk 8F Linköping NO
i skala 1:50 000

Ekonomisk 8F Linköping 5g Malmslätt
i skala 1:10 000

Geologisk Mjölby, SGU, Ser Aa N:o 150
i skala 1:50 000 från år 1922

Fastighet: Hektar: Ägare:

Värö 2:1 ca 9 Kärna pastorat

Motivering för reservatbildande:

Demonstrationsobjekt: undervisning, forskning m m. Förändring.
Orkidérikedom. En av de rikaste lokalerna för sumpnnyckel (*Dactylorchis Traunsteineri*) i Östergötland. Enda kalkkärr i landskapet med brudsporre (*Gymnadenia conopsea*). Rikedom på fläckigt nyckelblomster (*Dactylorchis Fuchsii*). *Bartsia alpina*. Klassisk växtlokal.

Beskrivning

Kalkkärret Kärna mosse utanför Linköping, beläget i sumpskogen O Malmslätt, är en klassisk växtlokal, och förmodligen det mest kända kalkkärret i Östergötland. Kärret som ligger på Ancyclusvallens sluttning (sluttar från söder till norr), utgörs huvudsakligen av ett öppet kärrplan, bevuxet med vass och martallar. Sumpskogen i väster och söder är också av intresse.

I mitten av 1800-talet drogs östra stambanan genom området och i början på 1900-talet företogs en allmän utdikning av Kärna mosse. Vidare pumpades vatten från kärret till Malmslättssamhälle under en period i mitten av 1900-talet. Allt detta har förorsakat en kraftig igenväxning av kärret. Fortfarande är emellertid vegetationen mycket rik med inslag av en rad orkidéarter.

Ute på det "öppna" kärrplanet dominerar ax-ag (*Schoenus ferrugineus*) Svarthö (*Bartsia alpina*) förekommer spridd på tuvorna. Kärna mosse visar till skillnad från många andra kalkkärr i Östergötland inte upp några mängder av ängsnycklar (*Dactylorchis incarnata*). Ren ängsnyckel saknas. Vaxnyckeln, var. ochroleuca, förekommer i ca 5-10 exemplar (i kärrets nordöstra hörn och i kilen i nordväst). Ett exemplar av blodnyckel, var. cruenta, har påträffats. Kärrknipprot (*Epipactis palustris*) och flugblomster (*Ophrys insectifera*) växer över större delen av myren. Den senare sparsamt.

Sandahl, H. 1959. Strövtåg i Kärna mosse (särtryck ur Östgöta Correspondenten).

von Post, L. 1916. Einige südschwedischen Quellmoore - Das Kärna-Mosse (Bull. of the Geol. Inst. of Uppsala, Vol. XV) - sid 243-247.

Wessén, C.J. 1836. De Paroecia Kärna in Ostrogothia - sid. 5.

- 1838. Plantae Cotyledoneae in Paroecia Ostrogothia Kärna
- sid 15, 16, 49, 50, 56 bl a.

Bl a följande arter påträffas ute på det öppna kärrplanet och i dess randpartier:

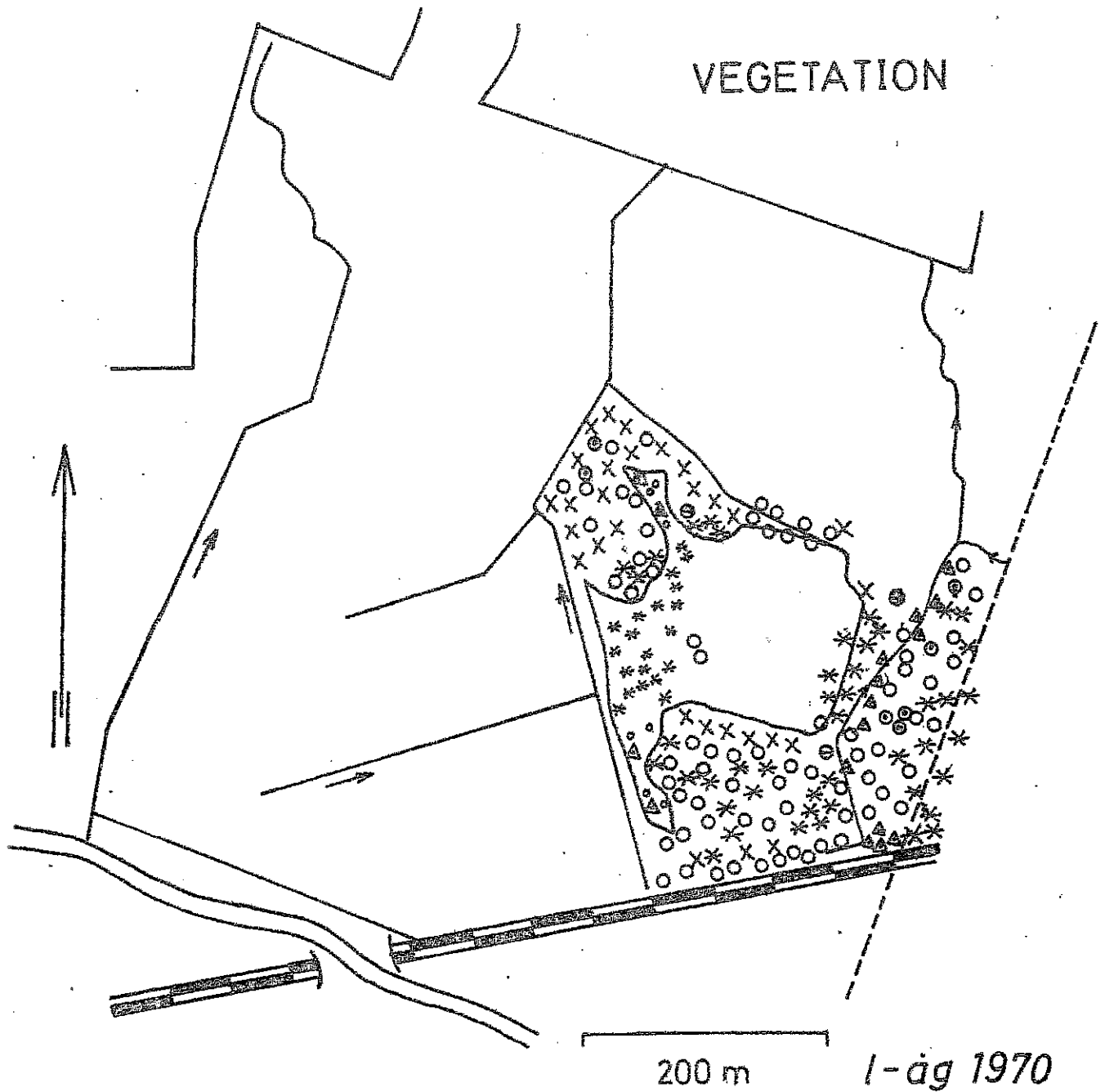
Artlista

Acer platanoides	lönna
Actaea spicata	svart trolldruva
Agrostis stolonifera	krypven
Agrostis tenuis	rödven
Alnus glutinosa	klibbal
Anemone hepatica	blåsippa
Anemone nemorosa	vitsippa
Angelica silvestris	strätta
Athyrium filix-femina	majbräken
Bartsia alpina	svarthö
Berberis vulgaris	berberis
Betula pubescens	glasbjörk
Betula verrucosa	vårtbjörk
Brachypodium pinnatum	spärrlosta
Briza media	darrgräs
Calluna vulgaris	ljung
Caltha palustris	kabbeleka
Campanula rotundifolia	liten blåklocka
Cardamine pratensis	ängsbräsma
Carex appropinquata	tagelstarr
Carex digitata	vispstarr
Carex elata	bunkestarr
Carex flacca	slankstarr
Carex flava	knagglestarr
Carex fulva	gulstarr
Carex nigra	småstarr
Carex panicea	hirsstarr
Carex rostrata	flaskstarr
Carex tumidicarpa	grönstarr
Carlina vulgaris	spåtistel
Centaurea jacea	rödclint
Chamaenerion angustifolium	mjölkört
Chrysosplenium alternifolium	gullpudra
Cirsium palustre	kärrtistel
Comarum palustre	kråklöver

<i>Myosotis caespitosa</i>	sump-förgätmigej
<i>Neottia nidus-avis</i>	nästrot
<i>Ophrys insectifera</i>	flugblomster
<i>Oxalis acetosella</i>	harsyra
<i>Oxycoccus quadripetalus</i>	tranbär
<i>Paris quadrifolia</i>	ormbär
<i>Parnassia palustris</i>	slätterblomma
<i>Phragmites communis</i>	vass
<i>Picea abies</i>	gran
<i>Pimpinella saxifraga</i>	bockrot
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört
<i>Pinus silvestris</i>	tall
<i>Polygala amarella</i>	rosett-jungfrulin
<i>Populus tremula</i>	asp
<i>Potentilla erecta</i>	blodrot
<i>Primula farinosa</i>	majviva
<i>Prunella vulgaris</i>	brunört
<i>Prunus padus</i>	hägg
<i>Pyrola rotundifolia</i>	vitpyrola
<i>Quercus robur</i>	ek
<i>Ranunculus acris</i>	smörblomma
<i>Ranunculus repens</i>	rev-smörblomma
<i>Rhamnus cathartica</i>	getapel
<i>Rhamnus frangula</i>	brakved
<i>Ribes alpinum</i>	måbär
<i>Rosa canina (dumalis)</i>	nyponros
<i>Rosa villosa</i>	hartsros
<i>Rubus caesius</i>	blåhallon
<i>Rubus idaeus</i>	hallon
<i>Rubus saxatilis</i>	stenbär
<i>Salix aurita X cinerea (?)</i>	bindvide X gråvide (?)
<i>Salix caprea</i>	sälg
<i>Salix cinerea</i>	gråvide
<i>Salix myrsinifolia</i>	svartvide
<i>Salix pentandra</i>	jolster
<i>Salix repens</i>	krypvide
<i>Schoenus ferrugineus</i>	ax-ag
<i>Scirpus quinqueflorus</i>	tagelsäv
<i>Scorzonera humilis</i>	kornfibbla
<i>Sonchus arvensis</i>	åkermolke
<i>Sorbus aucuparia</i>	rönn
<i>Sorbus intermedia</i>	öxel
<i>Succisa pratensis</i>	ängsvädd
<i>Taraxacum sp.</i>	maskros
<i>Triglochin palustre</i>	kärrsälting
<i>Tussilago farfara</i>	hästhov
<i>Ulmus glabra</i>	alm
<i>Urtica dioica</i>	brännässla
<i>Utricularia minor</i>	dvärgbläddra
<i>Vaccinium myrtillus</i>	blåbär
<i>Vaccinium uliginosum</i>	odon
<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	lingon
<i>Veronica beccabunga</i>	bäckveronika
<i>Viburnum cypulus</i>	skogsolvon
<i>Vicia cracca</i>	kråkvicker
<i>Viola hirta</i>	buskviol
<i>Viola riviniana</i>	skogsviol

KÄRNA MOSSE

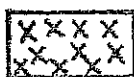
VEGETATION



BJÖRK



TALL



GRAN



RÖNN



OXEL



SALIX

FÖRSLAG TILL NATURRESERVAT FÖR KALKKÄRRET VID ÖRBACKEN

Läge: Mjölby kommun, Allhelgona socken och Skänninge socken, ca 2.5-3 km SO Skänninge, ungefär 150 m NO Örbacken. (Utsatt på topografiska kartan).

Kartor: Topografisk 8F Linköping SV i skala 1:50 000

Ekonomisk 8F Linköping 4b Skänninge i skala 1:10 000

Geologisk Mjölby, SGU, Ser Aa N:o 150 i skala 1:50 000 från år 1922

<u>Fastigheter:</u>	<u>Hektar:</u>	<u>Ägare:</u>
Hageby 16:1	ca 2.5	Stiftsnämnden
Skänninge stg 191		
+192+193+194	ca 1.8	Mjölby kommun
Ullekalvs samfällighet	ca 0.4	-

Motivering för reservatbildande:

Särskilt utpräglad översilningsmyr med stora, öppna blekeflar- kar och typiska upprinnor. Rikedom på flugblomster (Ophrys insectifera) och svarthö (Bartsia alpina).

Förslag till vårdåtgärder:

Bortskaffande av sten från kärrets övre partier (området kring upprinnorna). Röjning av del björksly. Fortsatt bete önskvärt.

Beskrivning

Örbacken-kärret på Mjölbyterrassens nordöstra sluttning, består dels av en öppen del, dels av en mer eller mindre igenvuxen del. Det öppna kärrpartiet utgörs av en stor blekeflark med typiska upprinnor. Halva blekeflarken, d v s partiet alldeles nedanför upprinnorna, ingår i omkringliggande betesmark och avgränsas från den andra halvan genom ett taggtrådsstängsel. Längre in i skogsgläntan tar en ax-ag (Schoenus ferrugineus)-myr vid, vilken dels fortsätter ett stycke åt NO, dels viker av åt NV längs en utdikningsfåra.

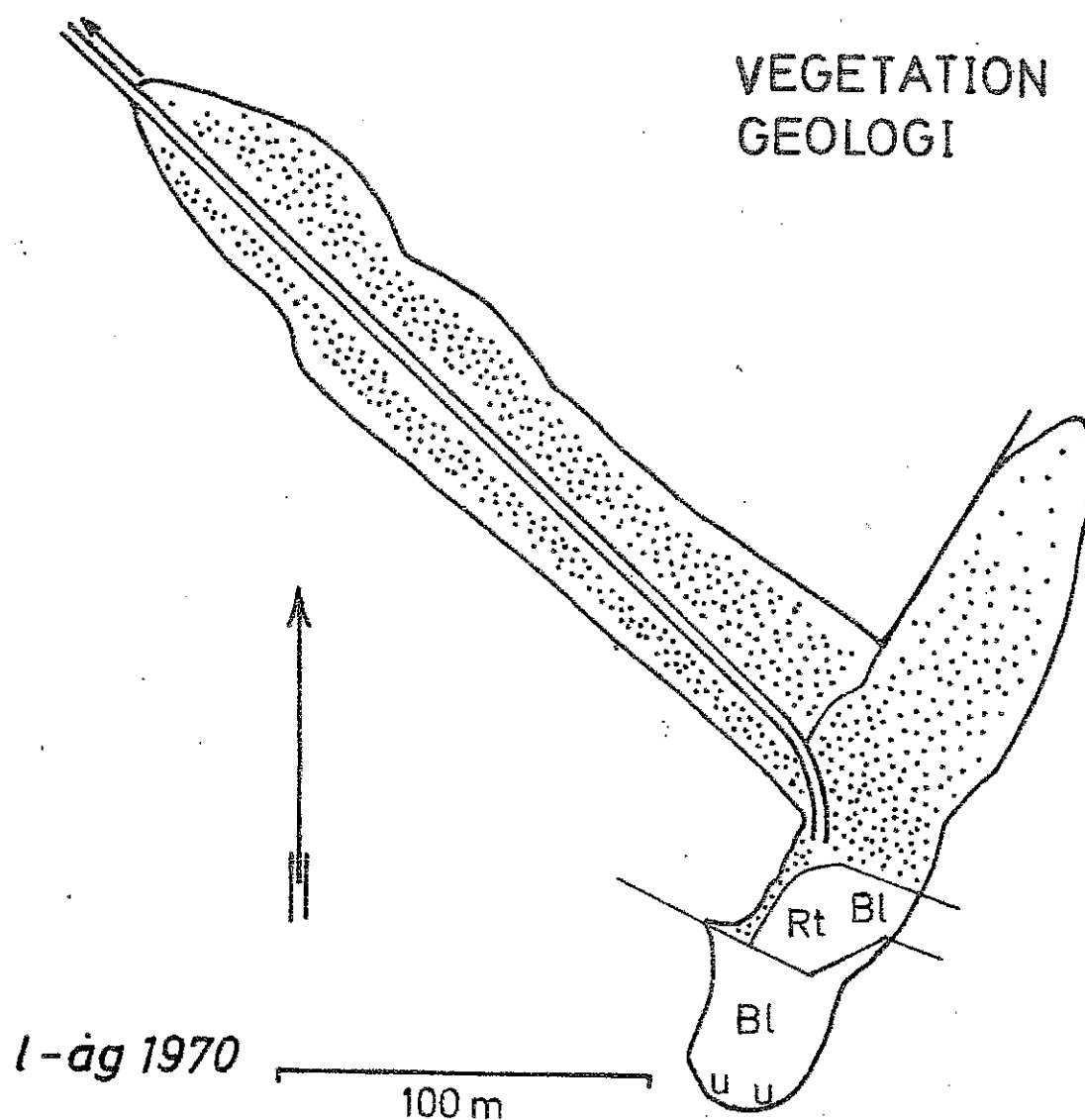
En obetydlig recent kalktuffbildning förekommer i några ljusgröna Philonotis calcarea-tuvor vid källrännilarna ute på den stora blekeflarken (obetade delen). En liknande tuffbildning pågår utmed utdikningsfåran i nordväst.

Ovanligt resliga exemplar av svarthö (Bartsia alpina; ca 20-25 cm höga), står att finna vid gränsen till Schoenus ferrugineus-myren. Bartsia alpina är annars spridd över större delen av

Carex fulva	gulstarr
Carex hirta	grusstarr
Carex lepidocarpa	näbbstarr
Carex leporina	harstarr
Carex nigra	småstarr
Carex panicea	hirsstarr
Carex rostrata	flaskstarr
Centaurea jacea	rödclint
Cerastium caespitosum	hönsarv
Chenopodium rubrum	rödmålla
Chrysanthemum leucanthemum	prästkraze
Cirsium arvense	åkertistel
Cirsium palustre	kärrtistel
Crataegus monogyna	hagtorn
Crepis paludosa	kärrfibbla
Crepis praemorsa	klasefibbla
Cynosurus cristatus	kamäxing
Dactylorchis incarnata	ängsnyckel
Dactylorchis incarnata	blodnyckel
var. cruenta	
Dactylorchis incarnata	vaxnyckel
var. ochroleuca	
Dactylorchis maculata	fläckigt nyckelblomster
Deschampsia caespitosa	tuvtåtel
Dryopteris filix-mas	träjon
Dryopteris phegopteris	hultbräken
Elytrigia repens	kwickrot
Empetrum nigrum	kråkbär
Epilobium palustre	kärr-dunört
Epilobium parviflorum	ludd-dunört
Epipactis palustris	kärrknipprot
Epipactis palustris f. ochroleuca	
Epipactis palustris f. purpurea	
Equisetum arvense	åkerfräken
Equisetum palustre	kärrfräken
Eriophorum latifolium	gräsull
Festuca pratensis	ängssvingel
Filipendula ulmaria	älgräs
Galium aparine	snärjmåra
Galium boreale	vitmåra
Galium uliginosum	sumpmåra
Galium verum	gulmåra
Geum rivale	humleblomster
Helianthemum nummularium	solvända
Herminium monorchis	honungsblomster
Hieracium pilosella	gråfibbla
Hypericum maculatum	fyrkantig johannesört
Inula salicina	krissla
Juncus alpinus	myrtåg
Juncus articulatus	ryltåg
Juncus conglomeratus	knapptåg
Juncus effusus	veketåg
Juniperus communis	en
Knautia arvensis	åkervädd

Sorbus aucuparia	rönn
Sorbus intermedia	oxel
Sparganium ramosum	stor igelknopp
Stellaria graminea	gräs-stjärnblomma
Succisa pratensis	ängsvädd
Trifolium medium	skogsklöver
Trifolium pratense	rödklöver
Trifolium repens	vitklöver
Triglochin palustre	kärrsälting
Trollius europaeus	smörboll
Tussilago farfara	hästhov
Urtica dioica	brännässla
Utricularia minor	dvärgbläddra
Vaccinium uliginosum	odon
Vaccinium vitis-idaea	lingon
Veronica beccabunga	bäckveronika
Viburnum opulus	skogsolvon
Vicia cracca	kråkvicker

ÖRBACKEN

VEGETATION
GEOLOGI

SCHOENUS FERRUGINEUS (AX-AG)



RECENT TUFFBILDNING



BLEKE, UPPRINNOR (typiskt utseende)

Övriga dominanter är kärrfräken, sjöfräken, vattenklöver och gulstarr (*Carex fulva*). Ett par större kolonier med lågvuxen vass förekommer nära sjökanten. Utanför strandskogen, huvudsakligen bestående av björk, rönn och ask, växer rörflen (*Phalaris arundinacea*), säv och vass i olika zoner.

Omgivningarna är starkt kuperade. Fin utsikt över kalkkärret och Borens Karsvik erhålles från toppen av höjden i öster.

Artlista Upprättad 26.6, 15.7.1970

<i>Acer platanoides</i>	lönn
<i>Angelica silvestris</i>	strätta
<i>Alnus glutinosa</i>	klibbal
<i>Berberis vulgaris</i>	berberis
<i>Betula pubescens</i>	glasbjörk
<i>Betula verrucosa</i>	vårtbjörk
<i>Briza media</i>	darrgräs
<i>Calamagrostis neglecta</i>	madrör
<i>Carex appropinquata</i>	tagelstarr
<i>Carex disticha</i>	plattstarr
<i>Carex elata</i>	bunkestarr
<i>Carex flacca</i>	slankstarr
<i>Carex flava</i>	knagglestarr
<i>Carex fulva</i>	gulstarr
<i>Carex lepidocarpa</i>	näbbstarr
<i>Carex nigra</i>	småstarr
<i>Carex panicea</i>	hirsstarr
<i>Carex rostrata</i>	flaskstarr
<i>Cerastium caespitosum</i>	hönsarv
<i>Cirsium palustre</i>	kärrtistel
<i>Comarum palustre</i>	kråklöver
<i>Crataegus oxyacantha</i>	rund-hagtorn
<i>Dactylorchis incarnata</i>	ängsnyckel
<i>Dactylorchis incarnata</i>	blodnyckel
var. <i>cruenta</i>	
<i>Dactylorchis incarnata</i>	vaxnyckel
var. <i>ochroleuca</i>	
<i>Dryopteris phegopteris</i>	hultbräken
<i>Dryopteris thelypteris</i>	kärrbräken
<i>Empetrum nigrum</i>	kråkbär
<i>Epilobium montanum</i>	berg-dunört
<i>Epilobium palustre</i>	kärr-dunört
<i>Epipactis palustris</i>	kärrknipprot
<i>Equisetum arvense</i>	åkerfräken
<i>Equisetum fluviatile</i>	sjöfräken
<i>Equisetum palustre</i>	kärrfräken
<i>Eriophorum latifolium</i>	gräsull
<i>Filipendula ulmaria</i>	älggräs
<i>Fraxinus excelsior</i>	ask
<i>Galium boreale</i>	vitmåra
<i>Galium palustre</i>	vattenmåra
<i>Galium uliginosum</i>	sumpmåra
<i>Geum rivale</i>	humleblomster
<i>Juncus alpinus</i>	myrtåg

Vicia cracca
Viola palustris
Veronica beccabunga

kråkvicker
 kärrviol
 bäck-veronika

I skogspartiet söder kärret tillkommer bl a:

Actaea spicata
Anemone hepatica
Anemone nemorosa
Aquilegia vulgaris
Athyrium filix-femina
Caltha palustris
Crepis paludosa
Epipactis Helleborine
Fragaria vesca
Geranium robertianum
Lactuca muralis
Myosotis caespitosa
Oxalis acetosella
Paris quadrifolia
Primula veris
Pulmonaria officinalis
Ribes uva-crispa
Rosa dumalis (torräng)
Rosa rubiginosa (torräng)
Tussilago farfara
Urtica dioica
Viola riviniana

svart trolldruva
 blåsippa
 vitsippa
 akleja
 majbräken
 kabbeleka
 kärrfibbla
 skogsknipprot
 smultron
 stinknäva
 skogssallat
 sump-förgätmigej
 harsyra
 ormbär
 gullviva
 lungört
 krusbär
 nyponros
 äppelros
 hästhov
 brännässla
 skogsviol

Utanför strandskogen:

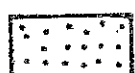
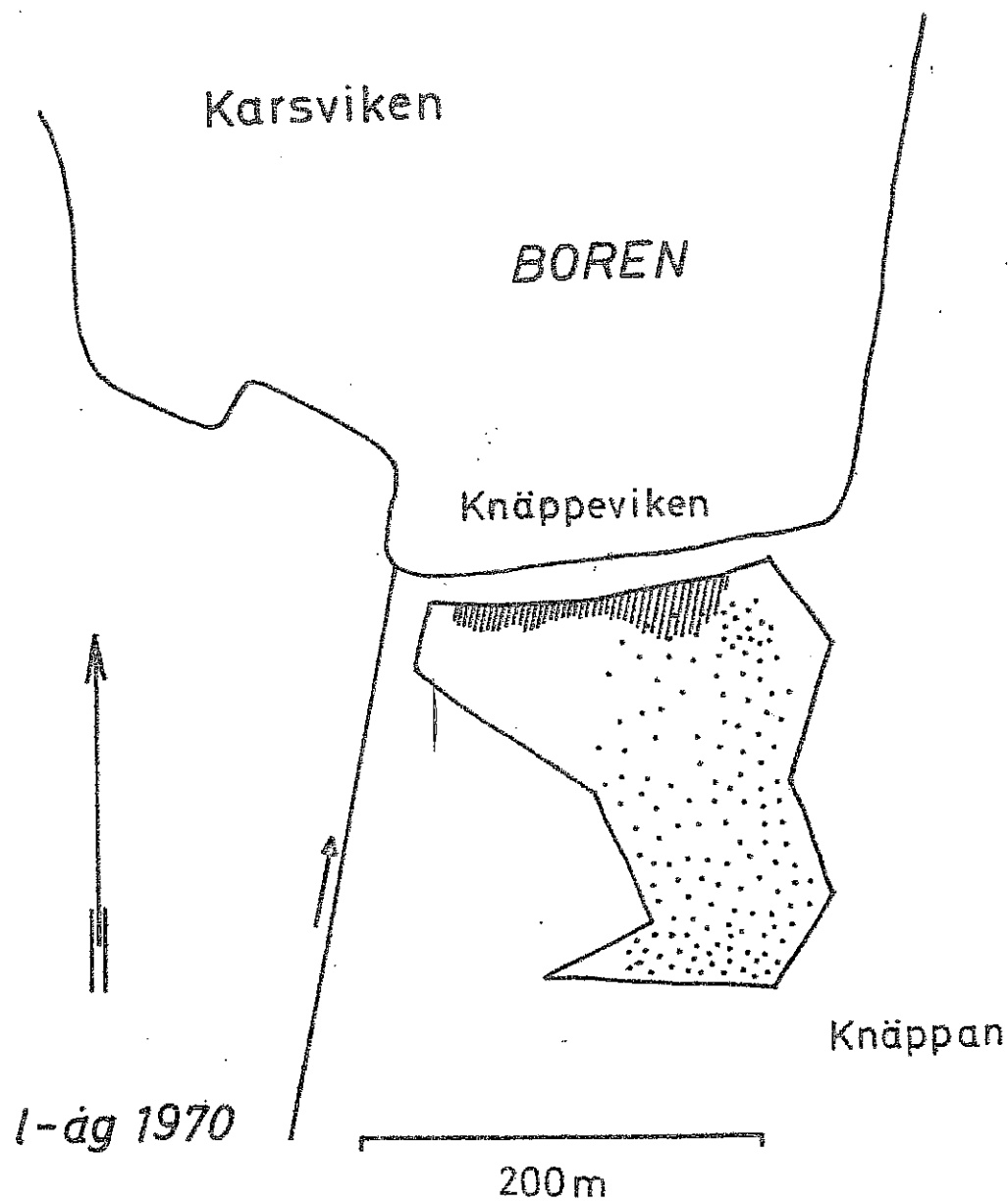
Carex acuta
Iris pseudacorus
Phalaris arundinacea
Phragmites communis
Scirpus lacustris

vass-starr
 gul svärdslilja
 rörflen
 vass
 sjösäv

m. fl.

KALKKÄRRET "KNÄPPAN"

VEGETATION



Schoenus ferrugineus (ax-ag)



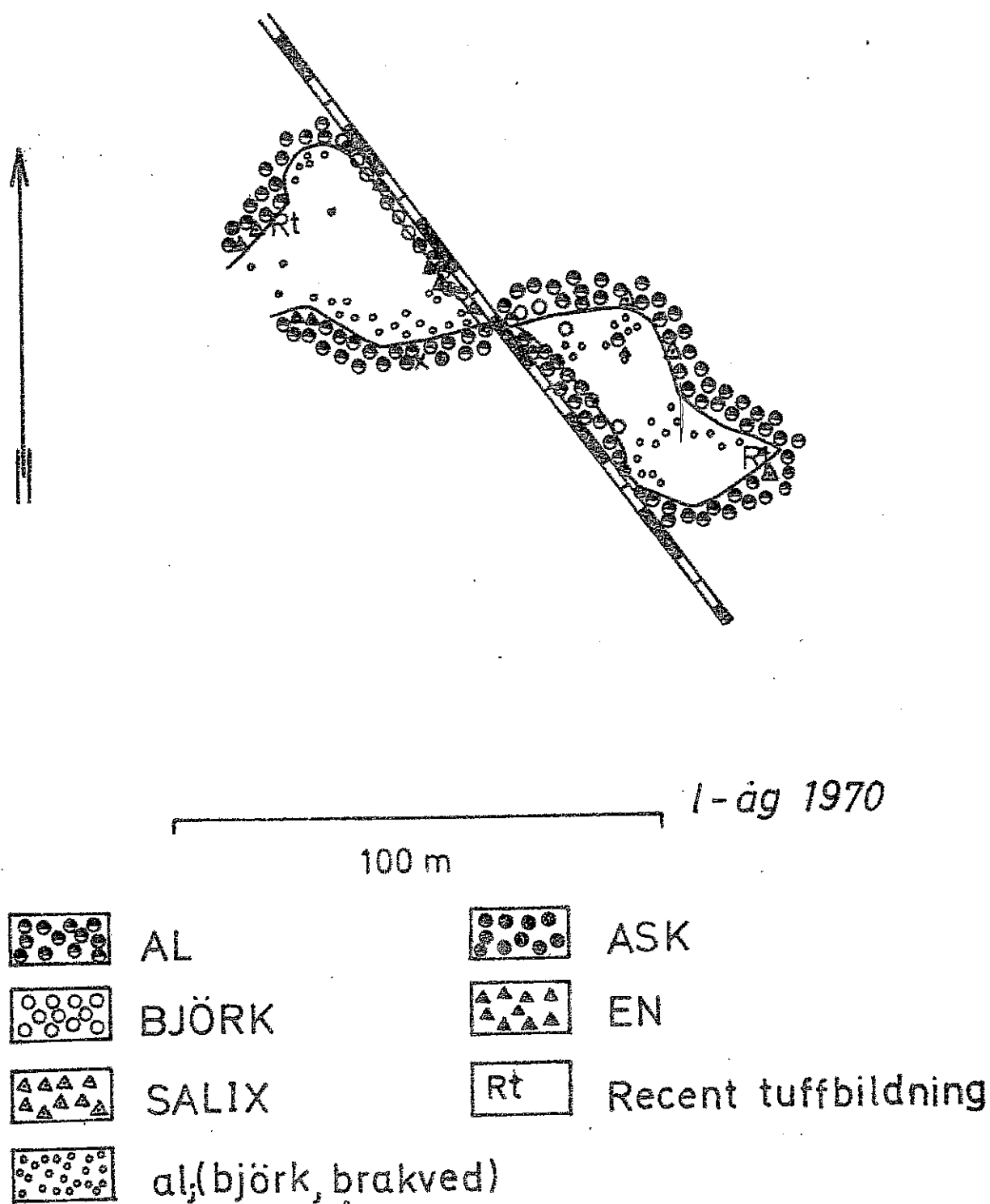
Phragmites communis (vass)

Artlista: Upprättad 8.6, 26.6, 13.8.1970

Agrostis stolonifera	krypven
Alnus glutinosa	klibbal
Alnus incana	gråal
Angelica silvestris	strätta
Bartsia alpina	svarthö
Betula pubescens	glasbjörk
Brachypodium pinnatum	spärrlosta
Briza media	darrgräs
Caltha palustris	kabbeleka
Carex flacca	slankstarr
Carex fulva	gulstarr
Carex hirta	grusstarr
Carex lepidocarpa	näbbstarr
Carex panicea	hirsstarr
Centaurea jacea	rödclint
Cirsium arvense	åkertistel
Cirsium palustre	kärrtistel
Crataegus monogyna	trubb-hagtorn
Crepis paludosa	kärrfibbla
Dactylis glomerata	hundäxing
Dactylorchis Fuchsii	fläckigt nyckelblomster
Dactylorchis incarnata	ängsnyckel
Dactylorchis incarnata	blodnyckel
var. cruenta	
Dactylorchis incarnata	vaxnyckel
var. ochroleuca	
Deschampsia caespitosa	tuvtåtel
Epipactis palustris	kärrknipprot
Equisetum arvense	åkerfräken
Equisetum fluviatile	sjöfräken
Equisetum palustre	kärrfräken
Eriophorum latifolium	gräsull
Filipendula ulmaria	älgräs
Fraxinus excelsior	ask
Galium boreale	vitmåra
Hieracium sp.	
Inula salicina	krissla
Juncus alpinus	myrtåg
Juncus articulatus	ryltåg
Juncus conglomeratus	knapptåg
Juniperus communis	en
Linum catharticum	vildlin
Listera ovata	tvåblad
Lotus corniculatus	käringtand
Melica nutans	bergsslok
Mentha arvensis (X aquatica)	åkermynta (X vattenmynta)
Molinia coerulea	blåtåtel
Myosotis caespitosa	sump-förgätmigej
Ophrys insectifera	flugblomster
Parnassia palustris	slåtterblomma
Pedicularis palustris	kärrspira

S. FREBERGA - KÄRREN

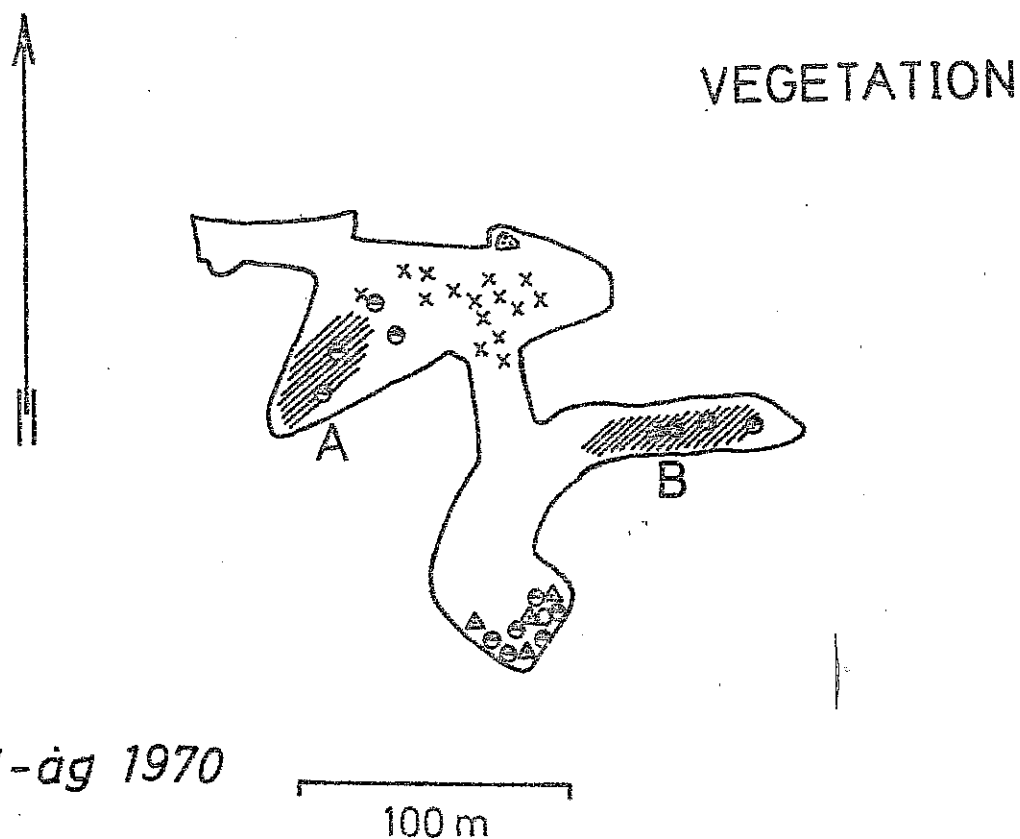
VEGETATION GEOLOGI



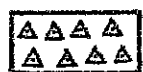
Artlista: Upprättad 19.8.1970

Agrostis stolonifera	krypven
Alnus glutinosa	klibbal
Alnus incana	gråal
Anemone hepatica	blåsippa
Betula pubescens	glasbjörk
Betula verrucosa	vårtbjörk
Briza media	darrgräs
Carex flacca	slankstarr
Carex fulva	gulstarr
Carex lepidocarpa	näbbstarr
Carex panicea	hirsstarr
Carlina vulgaris	spåttistel
Centaurea jacea	rödclint
Cirsium palustre	kärrtistel
Convallaria majalis	liljekonvalj
Crepis paludosa	kärrfibbla
Dactylorchis Fuchsii	fläckigt nyckelblomster
Dactylorchis incarnata	blodnyckel
var. cruenta	
Dactylorchis incarnata	vaxnyckel
var. ochroleuca	
Daphne mezereum	tibast
Epipactis palustris	kärrknipprot
Equisetum palustre	kärrfräken
Eriophorum latifolium	gräsull
Filipendula ulmaria	älggräs
Galium boreale	vitmåra
Galium verum	gulmåra
Gymnadenia odoratissima	luktsporre
Hieracium vulgatum	hagfibbla
Juncus alpinus	myrtåg
Juncus articulatus	ryltåg
Juniperus communis	en
Leontodon hispidus	sommarfibbla
Linum catharticum	vildlin
Listera ovata	tvåblad
Melica nutans	bergsslok
Molinia coerulea	blåtåtel
Ophrys insectifera	flugblomster
Parnassia palustris	slätterblomma
Picea abies	gran
Pinguicula vulgaris	tätört
Pinus silvestris	tall
Polygonum viviparum	ormrot
Potentilla erecta	blodrot
Primula farinosa	majviva
Prunella vulgaris	brunört
Prunus spinosa	slån
Quercus robur	ek
Rhamnus frangula	brakved
Rosa canina (dumalis)	nyponros

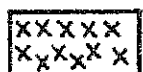
OSTMOSEN



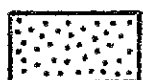
AL



SALIX



GRAN



SCHOENUS FERRUGINEUS (AX-AG)

GYMNADENIA ODORATISSIMA
(Luktsporre)

A ca. 125 - 150 ex.

B ca. 200 - 250 ex.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

småvuxna granar. Rikligt med majvivor (*Primula farinosa*). Orkidéer: kärrknipprot (*Epipactis palustris*), ängsnyckel (*Dactylorhiza incarnata*; ev även var. *cruenta*) och flugblomster (*Ophrys insectifera*; enstaka). Vid ett källdrag påträffas bl a kärrfräken (*Equisetum palustre*) och kärrsälting (*Triglochin palustre*). Starkt kalkinkrusterade brunmossor.

<i>Angelica silvestris</i>	strätta
<i>Carex lepidocarpa</i>	näbbstarr
<i>Cirsium palustre</i>	kärrtistel
<i>Briza media</i>	darrgräs
<i>Molinia coerulea</i>	blåtåtel
<i>Potentilla erecta</i>	blodrot
<i>Succisa pratensis</i>	ängsvädd

BOXHOLM
ÅsboPålsbo-kärret

8F SV Oc 5

Nedanför de vittberömda Pålsbo ängar, mellan Åsboån och Atterbomseken, ligger ett mindre älggräs (*Filipendula ulmaria*)-dominerat kärrstråk. Förekomsten av kärrknipprot är här obetydlig (enda kända lokalen i Åsbo socken). Liksom i Öringe-kärret återfinns näbbstarr, gulstarr, gräsull, vildlin, kärrsälting och mossviol. Vidare påträffas blekvide (*Salix hastata*) och svartvide (*Salix myrsinifolia*). Den sällsynta gastromyceten (buksvamp) *Bovistella paludosa* (myr-röksvamp) tilldrar sig det största intresset (M Rydén). Kärrpartiet ingår i planerade naturreservatet Pålsbo ängar.

Litteratur:

Fridén, L. 1969. Botaniska Notiser - Ett *Bovistella paludosa*-kärr i Östergötland.
Kindberg, N.C. 1874. Östgöta Flora - sid 191.

LINKÖPING
KagaLera-kärret8F NO 5g 2
6g

Kärret i skogspartiet 800-900 m V Lera i Kaga socken, får betraktas som en av landskapets verkliga kalkkärridyller. Orkidérikedomen på de små öppna ytorna är imponerande. Det är kanske framförallt de täta bestånden av kärrknipprot (*Epipactis palustris*) och den dekorativa gräsullen (*Eriophorum latifolium*) som högsommartid ger en särskild accent åt kärret.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

Polygala amarella	rosett-jungfrulin
Potentilla erecta	blodrot
Primula farinosa	majviva
Salix pentandra	jolster
Selinum carvifolia	krussilja
Triglochin palustre	kärrsälting
Valeriana sambucifolia	vänderot

Litteratur:

Lohmander, H. 1949. Natur i Östergötland - Småkryp i Östergötland, sid. 94.

Rydeback, U. 1968. Lera kalkkärr (stencil)

Sandahl, H. Östgöta Correspondenten
28.6.1968. Östgötsk orkidéprakt i fara
vid vägbygge.

LINKÖPING
Kärna

Kärna mosse

(Se särskild beskrivning under förslag
till naturreservat sid 31-32).

LINKÖPING
Slaka

Slaka-kärret

8F SO 4h 4

På sluttningen av den s k Slaka-åsen
(som sträcker sig i NV-SO riktning),
ca 600-700 m O kyrkan, ligger ett löv-
skogsparti med en yppig lundvegetation,
där framförallt hasseln (*Corylus avellana*)
dominerar, men även björk och al. I över-
kanten av denna hassellund rinner flera
källådror upp. En obetydlig recent tuff-
bildning förekommer. Omkring de öppna
bleke-flarkarna växer bl a *Carex flava*
(knagglestarr), *C. flacca* (slankstarr),
C. panicea (hirsstarr), tätört, majviva,
kärrsälting, kärrfibbla (*Crepis palu-*
dosa) samt enstaka ex av kärrknipprot
(*Epipactis palustris*; sterila). Den domi-
nerande orkidéarten är fläckigt nyckel-
blomster (*Dactylorhiza Fuchsii*), vilken
även trivs i den sumpiga björk- och al-
skog som utbreder sig nedanför upprinn-
orna. I sydost, inte långt ifrån Lilla
Aska, övergår denna björk-alskog i en
åldrig hasselskog med inslag av blå-
sippa, ormbär, tvåblad (*Listera ovata*),
lungört m m. En del partier åt NV och
N domineras av vass. I den svarta kärr-
torven utmed några bäckstråk påträffas

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

Cirsium palustre	kärrtistel
Crepis paludosa	kärrfibbla
Eriophorum latifolium	gräsull
Juncus alpinus	myrtåg
Linum catharticum	vildlin
Pinguicula vulgaris	tätört
Primula farinosa	majviva
Selinum carvifolia	krussilja
Triglochin palustre	kärrsälting

Litteratur:

Lohmander, H. 1949. Natur i Östergötland - Småkryp i Östergötland, sid. 94.

Kindberg, N.C. 1874. Östgöta Flora, sid. 190.

LINKÖPING
Vreta Kloster

Heda-kärret

8F NO 7g 5

Ca 1 km N Brunneby gård eller ungefär 400 m NV Heda slussar. Utsatt på top kartan. Huvuddelen av kärret är av medelrik karaktär (*Comarum palustre*, *Carex elata*, *Parnassia palustris*). I den angränsande enbuskmarken i väster påträffas några få ex av majviva (*Primula farinosa*) samt på fuktigare ställen ängsnyckel (*Dactylorchis incarnata*). Vidare ett 10-tal ex av kärrknipprot i söder (W Aschan). Den sistnämnda uppgiften verifierad med fotografier. Övervägande delen av kärrmarken igenfylld med schaktmaterial.

LINKÖPING
Vreta Kloster

Kalktuffen vid Berg

8F NO 7g 5

I den s k Källängen på Blackbäckens västradalsida, ca 1 km NNV Bergs slussar, finns en större kalktuff förekomst i ett lundartat lövskogsparti. Tidigare har täktverksamhet bedrivits (gammal täkt till 1 á 1,5 m djup, se bif karta). Tuffen har huvudsakligen använts till att blanda i hönsfoder. Kalk har också avsatts i form av tuff kring trädrötter nere vid Blackbäcken.

Länsstyrelsen avsatte området som naturminne 1963. Vegetationen är lundartad. Hasseln (*Corylus avellana*) spelar en framträdande roll i de övre delarna av takten. Annars är de flesta lövträd och buskarter representerade: ek, alm, oxel, rönn, ask, björk, sälg, lönn, hägg, kornell, brakved,

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

olvon, måbär, try m m. Området närmast omkring "Trefaldighetskällan", en upprinna, domineras av hagtorn och alm. Nedanför denna källa bildar älggräset (*Filipendula ulmaria*) täta snår. Örtfloran är rik och omväxlande. På botten av tufftäkten fram-sipprar kalkhaltigt vatten, vilket bidra-git till uppkomsten av ett mindre "kalk-kärr" med relativt god förekomst av kärr-knipprot (*Epipactis palustris*), mestadels sterila. Av övriga örter märks bl a två-blad, underviol, gullviva, svart troll-druva, blåsippa, smörboll, ormbär och lungört.

"Trefaldighetskällan" nedanför torpet Ugglebo är den minsta av de många källor, som påträffas i den s k Källängen. Söderut rinner ytterligare 6-7 käll-ådror upp, de flesta med ett kraftigt flöde. Vattnet, som avbördas till Blackbäcken, kommer dock delvis från Göta Kanal.

Litteratur:

Linnarsson, G. och Tullberg, S.A. 1882. Beskrivning till Geologiska Kartbladet Vreta Kloster - sid. 38.

Odhner, N. 1910. Beiträge zur Kenntnis der fossilen Molluskenfauna Schwedens - Mollusken aus kalktuffen von Östergötland (i K.V.A. arkiv för kemi, mineralogi och geologi, band 3, N:o 33) - sid. 10-15.

Petersson, V. 1937. Linköpingstraktens Geologi och Landskapsformer jämte förslag till exkursioner - sid. 48.

Sernander, R. 1916. Geologiska Föreningens Förhandlingar, band 38, häfte 2 - Svenska kalktuffer - sid. 143-146.

MJÖLBY
Normlösa

Torpa-kärret

8F NV 5d 5

Ca 1,3-1,4 km OSO Torpa, i en igenvuxen sumpskog med bl a ett högstammigt björkbestånd, påträffas flera mindre vasspartier. Inne bland den täta och höga vassen växer kärrknipprot (*Epipactis palustris*), majviva (*Primula farinosa*), blåttåtel (*Molinia coerulea*), krissla (*Inula salicina*), strätta (*Angelica silvestris*) m m.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

Partierna N om E4 består mestadels av snårig björk-alskog med spridda ex av kärrknipprot, tvåblad (*Listera ovata*), fläckigt nyckelblomster och blodnyckel (*Dactylorchis incarnata* var. *cruenta*; ca 2-5 ex).

MJÖLBY
HogstadStenstorps-myren

8F SV 3b 2-3

En vidsträckt ax-ag (*Schoenus ferrugineus*)-myr (NV-SO riktning) av delvis öppen karaktär, i svagt sluttande terräng söder om E4, ca 200 m N Stenstorp. Utsatt på top kartan. Uppdelad på tre mindre områden. Ax-agen har sin största utbredning i de västra och nordvästra partierna. Igenväxningen är särskilt markant i NV, där martallar, lågvuxen vass, björksly och al dominerar. Orkidéer: flugblomster, kärrknipprot, *Dactylorchis Fuchsii*, tvåblad, vaxnyckel (*Dactylorchis incarnata* var. *ochroleuca*; ca 30-40 ex) samt blodnyckel (ca 40-50 ex). Hybridinslag.

<i>Carex lepidocarpa</i>	näbbstarr
<i>Carex fulva</i>	gulstarr
<i>Eriophorum latifolium</i>	gräsull
<i>Molinia coerulea</i>	blåttåtel
<i>Primula farinosa</i>	majviva

MJÖLBY
HogstadSt Ljuna-myren

8F SV 3a 4

Ett av vass dominerat kärrområde, beläget strax söder om E4, ca 650 m NO St Ljuna. Utsatt på top kartan. Den dominerande orkidéarten är fläckigt nyckelblomster (*Dactylorchis Fuchsii*). På de fria ytorna märks framförallt kärrtistel (*Cirsium palustre*), majviva (*Primula farinosa*), gräsull (*Eriophorum latifolium*), kärrknipprot (*Epipactis palustris*) och ängsnyckel (*Dactylorchis incarnata*). Den sistnämnda rikligt företrädd. Även på andra sidan E4 fortsätter *D. Fuchsii* att dominera vid källdragen, bl a tillsammans med storramsens (*Polygonatum multiflorum*).

MJÖLBY
VäderstadBjörkkärret vid Svartsjön

8F SV 2a 5

Kärrmarken ca 400 m N Svartsjön är tämligen otillgänglig på grund av sin igenvuxna karaktär. Utsatt på top kartan. Älggräset (*Filipendula ulmaria*) dominerar i de undre vegetationsregionerna. För

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NINGMJÖLBY
HögbyVammelby-kärret

8F SV 3b 5

Inne i en tät alskog strax norr om E4, ca 400 m NNV Kärr eller drygt 1 km S Vammelby, ligger ett öppet kärr. Utsatt på top kartan. Dominanter är kärrtistel, blodrot och gåsört (*Potentilla anserina*). Den enda representerade orkidéarten är ängsnyckel (ca 5-10 ex). Ledarterna majviva och näbbstarr (*Carex lepidocarpa*) återfinns, liksom fräkenarterna *Equisetum fluviatile* och *palustre*.

MJÖLBY
AllhelgonaKalkkärret vid Stavgård

8F NV 5b 4

Ett nästan cirkelrunt kärr i skogskanten ca 300 m NV Stavgård. Enstaka ax-ag (*Schoenus ferrugineus*)-tuvar. Mycket rikligt med kärrknipprot (*Epipactis palustris*). Dominerande inslag av blåtåtel (*Molinia coerulea*) och myrtåg (*Juncus alpinus*). Bevuxet med björksly, enstaka gran samt tall. Dessutom älvväxing (*Sesleria coerulea*), majviva, tätört, näbbstarr, vildlin, kärrtistel, kärr-dunört (*Epilobium palustre*) och ludd-dunört (*E. parviflorum*) m m.

MJÖLBY
AllhelgonaKalkkärr N Lagmansro

8F NV 5b 4-5

Ca 500-600 m rakt norrut från Lagmansro. Mindre kalkkärr (ca 25x10 m stort), utbildat kring en källrännil. Limno-helokren. Kärrfräken (*Equisetum palustre*) dominerar. Enstaka ex av ängsnyckel (*Dactylorhiza incarnata*; ev även var. *ochroleuca*). Stort bestånd av rosen-dunört (*Epilobium hirsutum*) i NV, utmed skogskanten. Obetydlig recent tuffbildning. Även äldre kalktuffkakor påträffade.

<i>Carex lepidocarpa</i>	näbbstarr
<i>Eriophorum latifolium</i>	gräsull
<i>Glyceria plicata</i>	äkta mannagräs
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört
<i>Primula farinosa</i>	majviva
<i>Sagina nodosa</i>	knutarv
<i>Triglochin palustre</i>	kärrsälting

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

Det ca 50 x 30 m stora kärrområdet i OSO 8F SV 4a 2-3 tilldrager sig det största intresset. Här pågår en kalktuffbildning av större omfattning nedanför en helokren (sumpkälla). Förmodligen den mest betydande recenta tuffbildning i landskapet näst efter den i Hagebyhöga kalkkärr (möjligen någon Ombergsbäck undantagen). Därtill står kärret med en riklig förekomst av svart-hö (*Bartsia alpina*), vilken här växer i mossmattorna kring små stenar, utan den ständige följeslagaren och parallellarten *Schoenus ferrugineus* (ax-ag). Orkidéer: vaxnyckel, kärrknipprot, honungsblomster. Dominanter är kärr- och sjöfräken (*Equisetum palustre* och *fluviatile*). Beläget i en svag sluttning i öppen terräng.

<i>Carex lepidocarpa</i>	näbbstarr
<i>Cirsium palustre</i>	kärrtistel
<i>Epilobium parviflorum</i>	ludd-dunört
<i>Eriophorum latifolium</i>	gräsull
<i>Juncus alpinus</i>	myrtåg
<i>Juncus articulatus</i>	ryltåg
<i>Linum catharticum</i>	vildlin
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört
<i>Primula farinosa</i>	majviva
<i>Sagina nodosa</i>	knutnärv
<i>Sesleria coerulea</i>	älvväxing

I söder återfinns ytterligare en *Bartsia* 8F SV 4a 3-4 alpina-lokal (björkbevuxen). Även här förekommer den relativt rikligt, tillsammans med ax-ag (*Schoenus ferrugineus*). Hög, tät vass och kärrfräken (*Equisetum palustre*) dominerar. Ca 25 x 40 m stort kärrområde.

<i>Cirsium palustre</i>	kärrtistel
<i>Epipactis palustris</i>	kärrknipprot
<i>Juncus articulatus</i>	ryltåg
<i>Molinia coerulea</i>	blåtåtel
<i>Salix myrsinifolia</i>	svartvide

Litteratur:

Kindberg, N.C. 1874. Östgöta Flora - sid. 136.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NINGMJÖLBY
VibyPrimula farinosa vid Hjälme stad

8F SV 4d 5

I ett skogsparti ca 750 m SSO Torpakärret eller ca 500 m O Hjälme stad växer majviva (*Primula farinosa*) tillsammans med bl a slankstarr (*Carex flacca*), jordtistel (*Cirsium acaule*), vanlig nattviol (*Plantanthera bifolia*) och buskviol (*Viola hirta*).

ASKA
FivelstadPrimula farinosa vid Räv sjö

8F NV 6a 5

Mindre björk- och vassbevuxet kärrområde, ca 350-400 m SV Räv sjö. Intill den nedlagda järnvägen. Enstaka majvivor (*Primula farinosa*) och kärrtistel (*Cirsium palustre*).

ASKA
FivelstadBartsia alpina mellan Lagmansro och Stav-
gård

8F NV 5b 4

I kraftledningsgatan, ca 750 m N Lagmansro eller ca 500 m SV Stavgård, påträffas ett 40-tal ex av svarthö (*Bartsia alpina*) vid ett källdrag, växande i mossan kring några stenar (utan *Schoenus ferrugineus*). I samma källdrag förekommer dessutom tämligen rikligt med kärrknipprot (*Epipactis palustris*) samt enstaka ex av ängsnyckel (*Dactylorhiza incarnata*). Kärrfräken (*Equisetum palustre*) dominerar.

<i>Carex flava</i>	knagglestarr
<i>Carex lepidocarpa</i>	näbbstarr
<i>Cirsium palustre</i>	kärrtistel
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört

ASKA
FivelstadEketorps-kärret

8F NV 5b 4

I skogskanten ca 250 m O Eketorp, är ett mindre kalkkärr beläget. Rikligt med ängsnycklar, huvudparten förmodligen vaxnycklar (*Dactylorhiza incarnata* var. ochroleuca; ca 40-50 ex). Lokalen besöktes ej under "nycklarnas" blomningstid. Övriga orkidéer: kärrknipprot (*Epipactis palustris*) och tvåblad (*Listera ovata*). Dominerande inslag av vattenklöver, vass och sjöfräken (*Equisetum fluviatile*). Ett mindre bestånd av säv (*Scirpus lacustris*?) i kärrets mitt. Dvärgbläddra (*Utricularia minor*) i ett vattenhål.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

samt blåttåtel (*Molinia coerulea*). Ett ca 5 x 10 m stort område domineras av ax-ag (*Schoenus ferrugineus*). Bland ax-agen växer kärrknipprot (*Epipactis palustris*), honungsblomster (*Herminium monorchis*) och den vanliga ängsnyckeln (*Dactylorhiza incarnata*). Förekomsten av majviva och älvväxing är i vissa partier av formationen mycket riklig.

ASKA

Hagebyhöga

Sandby-kärren

8F NV 6a 3-4

I skogspartiet ca 400 m N L Hagebytorp, norr om riksväg 50 och väster om allén som leder till Sandby gård, ligger ett litet orkidékärr. Utsatt på top kartan. Orkidéer: kärrknipprot, flugblomster (*Ophrys insectifera*), vaxnyckel (ca 12-15 ex) samt blodnyckel (ca 2-5 ex). Här och var bevuxet med björk och gran. Blåttåtel (*Molinia coerulea*) dominerar.

Carex flacca
Potentilla erecta
Sesleria coerulea

slankstarr
blodrot
älvväxing

Ca 150-200 m österut återfinns ytterligare ett liknande kärrområde, men av mer igenvuxen karaktär.

8F NV 6a 5

Cirsium palustre
Molinia coerulea
Pinguicula vulgaris
Primula farinosa
Sesleria coerulea

kärrtistel
blåttåtel
tätört
majviva
älvväxing

ASKA

Varv

Kalkfuktängen vid Götala

8F NV 6b 4

Björkdungen ute på slätten, ca 400 m N Tovetorp eller ca 1 km NO Övre Götala, uppvisar i vissa partier en klart kalkpåverkad vegetation. I de lägst liggande delarna dominerar majvivan (*Primula farinosa*). Möjligen finns här de tätaste bestånden av denna växt i landskapet, Tåkerns kalkfuktängar inberäknade. Tillsammans med älvväxningen (*Sesleria coerulea*) täcker den stora flak. Den extremt rika förekomsten gynnas av det hårda betestrampet. I ett mindre kärrområde strax intill påträffas enstaka tuvor av ax-ag (*Schoenus ferrugineus*), näbbstarr (*Carex lepidocarpa*), gulstarr (*C. fulva*), gräsull (*Eriophorum latifolium*), kärrfräken (*Equisetum palustre*) samt ängsnyckel (ca 30-40 ex).

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NINGASKA
VarvLyckebacken

8F NV 5b 5

Nedanför sluttningen ca 300-350 m V Lyckebacken, återfinns en kärräng med kalkinfluerad vegetation. I kärrets övre del rinner ett källflöde upp, vars vatten huvudsakligen magasineras i en bassängartad håla (limnokren). Kalkkärrindikatorer är kärrknipprot och näbbstarr (*Carex lepidocarpa*). Kärrfräken dominerar. Bevuxet med albuskar och en del björksly. Övrigt: blåttåtel, kärrsälting, kärrtistel samt starrarterna hirs-, slank-, och flaskstarr (*Carex panicea*, *C. flacca*, *C. rostrata*).

ASKA
V StenbyKalkfuktängen vid Fågelsta

8F NV 6b 4

På nordöstra sluttningen av en vackert formad rullstensås, ca 750 m ONO Fågelsta, ligger en kalkfuktäng (ca 100 x 40 m stor). Där har en rik vegetation utbildats med arter som kärrknipprot, honungsblomster (*Herminium monorchis*), ängsnyckel (*Dactylorchis incarnata*), majviva (*Primula farinosa*) och tätört (*Pinguicula vulgaris*). Bland starrarterna utgör hirsstarren (*Carex panicea*) ett dominerande inslag.

ASKA
V StenbyKalkfuktängen vid Örvad

8F NV 7b 4-5

Ängs- och kärrmark ca 450 m NV V Stenby kyrka eller ca 350 m SSV Örvad. Utsatt på top kartan. Älväxing (*Sesleria coerulea*) och blåttåtel (*Molinia coerulea*) dominerar. Enstaka ängsnycklar (*Dactylorchis incarnata*). Fläckvis rikligt med majviva (*Primula farinosa*). Bevuxen med små enbuskar samt en del björksly.

ASKA
V StenbySjökumla-myren

8F NV 7b 3-4

Källmyr präglad av gräsull (*Eriophorum latifolium*), belägen i kraftledningsgatan ca 500 m SO Sjökumla (sluttar svagt från SSV till NNO). Utsatt på top kartan. God förekomst av ängsnyckel (ca 150 ex). Vidare vanlig nattviol (*Platanthera bifolia*) och kärrknipprot (*Epipactis palustris*). Vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*) dominerar i myrens norra del. Övriga dominanter är kärrfräken (*Equisetum palustre*) och kärrfibbla (*Crepis paludosa*). Bevuxen med småvuxna granar. Näbbstarr (*Carex lepidocarpa*), är en av myrens karaktärsarter.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

Igenvuxen kärrmark med starkt järnhaltiga 8F NV 7b 4
helokrener (sumpkällor) ca 300-400 m NV
föregående. Bevuxen med 1-3 m höga alar
och björkar samt små granar och tallar.
Spridda ax-ag (*Schoenus ferrugineus*)-
tuvor. Dominerande inslag av *Carex*
lepidocarpa, *Equisetum palustre* och
Molinia coerulea. Orkidéer: kärrknipp-
rot (*Epipactis palustris*), fläckvis rik-
ligt, enstaka blodnyckel (*Dactylorchis*
incarnata var. *cruenta*) samt ängsnyckel
(*D. incarnata*; ev även vaxnyckel var.
ochroleuca av *incarnata*) och tvåblad
(*Listera ovata*). Obetydlig recent tuff-
bildning i en källrännil.

<i>Carex flacca</i>	slankstarr
<i>Carex flava</i>	knagglestarr
<i>Carex panicea</i>	hirsstarr
<i>Eriophorum latifolium</i>	gräsull
<i>Juncus alpinus</i>	myrtåg
<i>Menyanthes trifoliata</i>	vattenklöver
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört
<i>Potentilla erecta</i>	blodrot
<i>Primula farinosa</i>	majviva
<i>Salix myrsinifolia</i>	svartvide
<i>Sesleria coerulea</i>	älväxing

Ax-ag (*Schoenus ferrugineus*)-myr (ca 100 x 50 m stor) på sluttningen ungefär 400-500 m V Tuddarp eller ca 200 m NV föregående. Hög, tät vass, martallar, björksly samt små granar sätter sin prägel på myren, vilken till karaktären påminner mycket om kalkkärret i Kärna utanför Linköping. Svarthö (*Bartsia alpina*) växer på ett par tuvor bland hög vass överst på sluttningen (merparten sterila). Rikligt med kärrknipprot (*Epipactis palustris*) och vaxnyckel (*Dactylorchis incarnata* var. *ochroleuca*). Dessutom blodnyckel och flugblomster (*Ophrys insectifera*). *Molinia coerulea* utgör ett dominerande inslag i fältskiktet tillsammans med ax-agen.

<i>Carex lepidocarpa</i>	näbbstarr
<i>Cirsium palustre</i>	kärrtistel
<i>Drosera rotundifolia</i>	rundsilesår
<i>Equisetum palustre</i>	kärrfräken
<i>Inula salicina</i>	krissla
<i>Juncus articulatus</i>	ryltåg

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

hirsstarr (*C. flacca* och *panicea*) är typiska starrinslag. Rikligt med ängsnyckel (*Dactylorchis incarnata*; ca 110-120 ex) Övrigt: *Cirsium palustre*, *Equisetum fluviatile*, *Listera ovata*, *Pinguicula vulgaris* m m.

MOTALA
FornåsaFränntorp-kärret

8F NV 7d 5

Beläget mellan Fornåsa och Lönsås, ca 200 m SV Fränntorp. Utsatt på top. kartan. Det öppna kärrområdet ligger i svagt sluttande terräng (från NO-SV) mellan två skogspartier. Kärret domineras av kabbeleka (*Caltha palustris*), humleblomster (*Geum rivale*) och kärrtistel (*Cirsium palustre*) med betydande inslag av gökblomster, (*Lychnis flos-cuculi*) och älggräs, (*Filipendula ulmaria*). En mindre del i söder uppvisar några få ex av majviva (*Primula farinosa*) samt tätört (*Pinguicula vulgaris*), blåttåtel, (*Molinia coerulea*) näbbstarr (*Carex lepidocarpa*), nattviol (*Platanthera bifolia*) m m. Ängsnyckel (*Dactylorchis incarnata* ca 20-30 ex).

MOTALA
KlockrikeKärrängarna vid Klockrike

8F NV 7e 2-3

Den svagt sluttande ängs- och kärrmarken öster om vägen mellan Klockrike samhälle och kyrkan, står för en av de rikligare förekomsterna av ängsnycklar (växnycklar inberäknade) i landskapet. Den björkslybeväxna kärr - eller fuktängen ca 300-400 m S kyrkan bjuder på en mycket rik vegetation. I en nästan cirkelrund, ca 15 X 20 m stor vattensamling, har kalk utfällts kring en grov mossart, *Calliergon giganteum*, vilken tillsammans med *Scorpidium* är ganska vanlig i kalkrika kärrmarker. Kring denna göl eller vattensamling växer rikligt med ängsnycklar (*Dactylorchis incarnata*). Det är den ordinarie

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

genom al och björk. Vassbevuxen.
Orkideér: *Dactylorchis Fuchsii*,
kärrknipprot (*Epipactis palustris*),
ängsnyckel (enstaka) samt tvåblad,
(*Listera ovata*) Kalktuff.

<i>Carex lepidocarpa</i>	näbbstarr
<i>Inula salicina</i>	krissla
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört
<i>Polygonatum multiflorum</i>	storrams
<i>Primula farinosa</i>	majviva
<i>Valeriana sambucifolia</i>	vänderot

Litt.:

Beskrivning till Geologiska Kart-
bladet Motala, 1887, av J. Jönsson.

MOTALA
Vinnerstad

Vinnerstads-kärret

8F NV 7b 4

På sluttningen ca 500 m NV
Vinnerstads kyrka. Utsatt på top.
kartan. Dominerande inslag av
svartvide (*Salix myrsinifolia*)
och al. Orkideér: kärrknipp-
rot (*Epipactis palustris*), ängs-
nyckel (ca 2-5 ex), vaxnyckel (ca
2-5 ex) samt blodnyckel (ca 10
ex). Övrigt: näbbstarr (*Carex*
lepidocarpa), majviva (*Primula*
farinosa), tätört (*Pinguicula vul-*
garis), gräsull (*Eriophorum lati-*
folium), färrfräken (*Equisetum*
palustre; dominant), älggräs,
(*Filipendula ulmaria*; dominant).

VADSTENA
Nässja

Järnberga-kärret

8E NO 61 5

I östra änden av ett mer eller
mindre igenvuxet kärrområde, ca
500 m SV Järnberga (ca 25 X 40
m stort). Fläckvis rikligt med
majviva (*Primula farinosa*) samt
enstaka ex av ängsnyckel och
tätört (*Pinguicula vulgaris*). Blå-
tåtel (*Molinia coerulea*) och älg-
gräs (*Filipendula ulmaria*) domi-
nerar. Vass (*Phragmites communis*)
bildar på ett ställe en liten
koloni.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

VADSTENA
Rogslösa

Annelunds-myren

8E SO 4h 2

I det sluttande skogspartiet i närheten av Annelund, ca 1,1 km. ONO Freberga, påträffas en av Östergötlands absolut vackraste *Schoenus ferrugineus*-myrar. Svart-hö (*Bartsia alpina*) förekommer rikligt. Orkideér: flugblomster, (*Ophrys insectifera*) kärrknipp-rot (*Epipactis palustris*), blodnyckel (*Dactylorchis incarnata* var. *cruenta*). Bevuxen med enstaka björk samt *Salix*. Recent tuffbildning i ett källdrag.

<i>Carex flava</i>	knagglestarr
<i>Carex lepidocarpa</i>	näbbstarr
<i>Crepis paludosa</i>	kärrfibbla
<i>Eriophorum latifolium</i>	gräsull

Angelägenhetsgrad C. Ett representativt kalkkärr (1).

Myren fortsätter neråt sluttningen (norrut) med ett ca 30 X 10 m stort kärrstråk. Enstaka ax-ag (*Schoenus ferrugineus*) tuvor. Fläckigt nyckelblomster (*Dactylorchis Fuchsii*). Ytterligare ett stycke ner på sluttningen öppnar sig en glänta i skogen, vilken utgörs av ett ca 40 X 20 m stort *Epipactis palustris*-kärr med bl a blåtåtel som dominant. Enstaka ax-ag-tuvor. Björk-bevuxet. Orkideér; honungsblomster (*Herminium monorchis*), blodnyckel och ängsnyckel (ev även vaxnyckel).

8E SO 4h 3-4

<i>Carex flacca</i>	slankstarr
<i>Carex nigra</i>	småstarr
<i>Carex panicea</i>	hirsstarr
<i>Equisetum palustre</i>	kärrfräken
<i>Juncus alpinus</i>	myrtåg
<i>Juniperus communis</i>	en
<i>Primula farinosa</i>	majvivå
<i>Scorzonera humilis</i>	kornfibbla
<i>Succisa pratensis</i>	ängsvädd

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

Enstaka flugblomster (*Ophrys insectifera*). Vidare gulstarr (*Carex flava*), majviva, tätört, älväxing, blååtel, slank- och hirsstarr m fl.

ÖDESHÖG
HedaHäggestad-myren

8E 50 lg 2

Schoenus ferrugineus-myren ca 1 km SSV Häggestad, är en av de vackrare i landskapet. Utsatt på top. kartan. Myren, som ligger i kanten av ett skogsparti, i svagt sluttande terräng (från söder till norr), kan indelas i två avdelningar: ett mindre och ett större ax-ag (*Schoenus ferrugineus*)-samhälle. Det mindre, "förgården", är synnerligen orkidefikt. Kärrknipprot (*Eriophorum palustre*) dominerar. Sumpnyckeln (*Dactylorhiza traunsteineri*) är en sällan sedd orkide i kalkkärren, men här är den allmän (ca 100-150 ex), tillsammans med flugblomster (*Ophrys insectifera*), honungsblomster (*Herminium monorchis*), vaxnyckel (ca 5-10 ex) och blodnyckel (ca 5-10 ex). Hybridinslag. Övrigt: majviva, tätört, gräsull, kärrfräken, kärrsälting, vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*), hirsstarr (*Carex panicea*) m m. Al, *Salix*, och björk i buskskiktet.

Huvudkärret, den stora ax-ag-myren, vilken delvis är vassbevuxen, ligger strax intill. På ax-ag-tuvorna växer svarthö (*Bartsia alpina*). Samtliga tidigare nämnda orkideer är representerade. Området längst i väster domineras av vattenklöver, och är präglad av gräsull (*Eriophorum latifolium*). Därtill rikliga förekomster av kärrknipprot och blodnyckel (ca 70-75 ex) samt vaxnyckel (ca 15-20 ex). Bevuxen med spridda smågranar och enbuskar.

Angelägenhetsgrad C. Ett representativt klakkärr (1-2). Orkidefikedom.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

rikkärrvegetation. God före-
komst av ängsnyckel (*Dactyl-
orchis incarnata*: en vackert
ljusviolett form).

Cirsium palustre
Molinia coerulea
Pinguicula vulgaris
Primula farinosa
Triglochin palustre

kärrtistel
blåtåtel
tätört
majviva
kärrsälting

ÖDESHÖG
Ödeshög

Sjöstorps-myren (se särskild beskrivning under förslag
till naturreservat, sid 25).

Litt.:

Bohman, J. 1829. Omberg och dess Omgifningar.
-sid. 24 och 43

Du Rietz, E. 1949. Natur i Östergötland-
Myrar i Ombergstrakten, sid. 186-191.

Hedberg, O. 1950. Omberg och Tåkern (Öhrn, B.
och Hedberg, O.) -Besök på Omberg, sid. 25,
26, 32, 33, 40.

Hesselman, B. 1938. Svensk Botanisk Tid-
skrift, band 32, häfte 1-Ombergs Kärll-
växtflora, sid. 2, 12, 30, 38, 40 ff.

Holmgren, A.F. 1854. Botaniska Notiser-
Ombergs Phanerogamer och ornbunkar-
sid. 10, 38, 41.

Johansson, P. 1914. Svensk Botanisk Tid-
skrift, band 8, Häfte 4- Gymnadenia odora-
tissima i Ombergs kalkkärr, sid. 457.

Malme, Gust. O. 1915. Svensk Botanisk Tid-
skrift, band 9, häfte 2- Gymnadenia odo-
ratissima på Omberg, sid. 257.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KAROTR

BEDÖM-
NING

ÖDESHÖG
V Tollstad

Alvastra-myren (I)

8E SO 2g

3-4

Kalkmyr alldeles nedanför vägen och Ombergsbranten ca 200 m V Alvastra Klosterruin. Riklig förekomst av ängsnyckel (*Dactylorchis incarnata*). Dominerande inslag av näbbstarr (*Carex lepidocarpa*), vattenklöver (*Menyanthes tridoliata*) och sjöfräken (*Equisetum fluviatile*). Övriga orkideér: kärrknipprot (*Epipactis palustris*) och honungsblomster (*Herminium monorchis*).

<i>Carex panicea</i>	hirsstarr
<i>Crepis paludosa</i>	kärrfibbla
<i>Equisetum palustre</i>	kärrfräken
<i>Eriophorum latifolium</i>	gräsull
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört
<i>Triglochin palustre</i>	kärrsälting

ÖDESHÖG
V Tollstad

Mörka Hål-kärret (II)

8E SO 3g

2

Ca 500 m NNV Hjässatorget, mellan Stocklycke och Höje i Kronoparken Omberg (naturreservatet), ligger kalkkärret Mörka Hål nedsänkt mellan mörka barrskogspartier. Utsatt på top. kartan. Avsatt tillsammans med omkringliggande sumpskog och en söder därom belägen tjärn som domänreservat (naturvårdsområde) 1955. Mörkahålkärret är en ax-ag (*Schoenus ferrugineus*)-myr med bl a ovanligt riklig förekomst av flugblomster (*Ophrys insectifera*). Vanligast förekommande orkideér är annars fläckigt nyckelblomster (*Dactylorchis Fuchsii*). Näbbstarr, gulstarr och vattenklöver utgör dominerande inslag. Vissa partier är präglade av rika förekomster av gräsull (*Eriophorum latifolium*). Övriga orkideér: kärrknipprot, blodnyckel (ca 60-70 ex) och ängsnyckel (ca 30-40 ex). I mossmattan vid en bäck i kalkkärrets randpartier, växer en raritet, nämligen det lilla knottblomstret (*Malaxis monophylla*; i en grupp på 6-7 ex), numera en svårfunnen orkideér i Östergötland. Mörkahålkärret är björkslybevuxet.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NINGÖDESHÖG
V TollstadKärrängen vid Urbjörn (IV)

8E SO 3g

4

Belägen ca 400-500 m NO Höje,
strax SO Urbjörn.

Carex lepidocarpa	näbbstarr
Cirsium palustre	kärrtistel
Dactylorchis Fuchsii	fläckigt nyckelblomster
Dactylorchis incarnata	ängsnyckel
Equisetum palustre	kärrfräken
Listera ovata	tvåblad
Triglochin palustre	kärrsälting

Rikligt med Dactylorchis Fuchsii
även i kärrängen N Urbjörn.

VADSTENA
VäversundaDjurkälla-myren (I)

8E SO 4g

2-3

Belägen ca 400-500 m V Djur-
källa, ett stycke upp på nordöstra
Ombergsbranten. Utsatt på top. kar-
tan. Ax-ag (Schoenus ferrugineus)-myr
präglad av rik förekomst av gräsull
(Eriophorum latifolium). Riliga före-
komster av vaxnyckel, Dactylorchis incarnata
incarnata var. ochroleuca (ca 100-
125 ex) och kärrknipprot (Epipactis
palustris). Vidare flugblomster och
Dactylorchis Fuchsii (en del exemplar
liknande den ordinarie formen maculata).
Epipactis palustris f. ochroleuca påträff-
ad. Större delen av myren bevuxen med
framförallt svartvide (Salix myr-
sinifolia), brakved, tall, gran och
björk.

Carex flacca	slankstarr
Carex lepidocarpa	näbbstarr
Cirsium palustre	kärrtistel
Eriophorum latifolium	gräsull
Juncus articulatus	ryltåg
Linum catharticum	vildlin
Menyanthes trifoliata	vattenklöver
Molinia coerulea	blåtåtel
Pedicularis palustris	kärrespira
Pinguicula vulgaris	tätört
Potentilla erecta	blodrot
Primula farinosa	majviva
Scorzonera humilis	kornfibbla

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

*Dactylorhiza incarnata*gruppen: blodnyckel (ca 140-150 ex) och vaxnyckel (ca 70-75 ex). Enstaka ax-ag (*Schoenus ferrugineus*)-tovor. Gulstarren (*Carex fulva*) utgör ett dominerande inslag.

<i>Carex flacca</i>	slankstarr
<i>Carex lepidocarpa</i>	näbbstarr
<i>Cirsium palustre</i>	kärrtistel
<i>Dactylorhiza Fuchsii</i>	fläckigt nyckelblomster
<i>Epipactis palustris</i>	kärrknipprot
<i>Eriophorum latifolium</i>	gräsull
<i>Linum catharticum</i>	vildlin
<i>Molinia coerulea</i>	blåttåtel
<i>Parnassia palustris</i>	slåtterblomma
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört
<i>Potentilla erecta</i>	blodrot
<i>Primula farinosa</i>	majviva

V

En av Ombergs *Gymnadenia odoratissima*-lokaler är belägen vid Ombergs-
lidens fot (skidbackens uppbromsnings-
plan). Utsatt på top.kartan. Den säll-
synta orkidén förekommer i rikliga
mängder (ca 200-250 ex). Luktsporrén
är fridlyst i Östergötland.

8E SO 4g 2

Myrens andra raritet är svarthöet
(*Bartsia alpina*), vilken håller till på
några tuvor längst i norr samt i my-
rens mittpart. Spridda ax-ag (*Schoenus
ferrugineus*)-tovor. Övriga orkideér:
flugblomster, kärrknipprot, blodnyckel
(ca 50-60 ex), vaxnyckel (ca 30-35 ex)
samt fläckigt nyckelblomster (*Dac-
tylorhiza Fuchsii*). Bevuxen med mar-
tallar och en.

Angelägenhetsgrad C. *Gymnadenia odo-
ratissima*. Orkidérikedom.

<i>Carex flacca</i>	slankstarr
<i>Carex fulva</i>	gulstarr
<i>Eriophorum latifolium</i>	gräsull
<i>Linum catharticum</i>	vildlin
<i>Lotus corniculatus</i>	käringtand
<i>Molinia coerulea</i>	blåttåtel
<i>Parnassia palustris</i>	slåtterblomma
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört
<i>Potentilla erecta</i>	blodrot
<i>Primula farinosa</i>	majviva
<i>Scorzonera humilis</i>	kornfibbla

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

nästan cirkelrunt kalkkärr. Utsatt på top. kartan. Orkideér: vaxnyckel (ca 15-20 ex), kärrknipprot, flugblomster (Ophrys insectifera) och tvåblad.

Carex flacca	slankstarr
Carex fulva	gulstarr
Carex panicea	hirsstarr
Cirsium palustre	kärrtistel
Eriophorum latifolium	gräsull
Linum catharticum	vildlin
Molinia coerulea	blåtåtel
Pinguicula vulgaris	tätört
Potentilla erecta	blodrot
Primula farinosa	majviva

VADSTENA
VäversundaStora Ostmossen (IX)

(Se särskild beskrivning under förslag till naturreservat, sid 56.)

VADSTENA
Väversunda

X

Ovanför St Ostmossen påträffas ett mindre kalkkärr med bl a kärrknipprot (Epipactis palustris). Bevuxet med al, brakved och små granar. Övrigt: majviva, tätört, blodrot, kärrtistel, blåtåtel, slätterblomma (Parnassia palustris), vildlin (Linum catharticum), darrgräs (Briza media) m m.

8E SO 4g 4-5

VADSTENA
VäversundaOxsumparna

8E SO 4g 2-3

XI

Det största kärret av de 2-3 s k Oxsumparna är en ax-ag (Schoenus ferrugineus)-myr, belägen ca 700-800 m NV Charlottenborg. Utsatt på top. kartan (på sluttningen ovanför Ostmossen). Rikligt med Dactylorchis Fuchsii. Här liksom i de flesta av Ombergs kalkmyrar förekommer blodnyckel (ca 30-35 ex) och vaxnyckel (ca 50-60 ex). Vidare kärrknipprot och flugblomster (Ophrys insectifera). Enstaka exemplar av ängsnyckel (Dactylorchis incarnata).

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

XV

Den lilla källmyren ca 100-150 m 8E SO 3g 4
 NV Vävergården har utbildats kring
 det källdrag, som kommer nerför Om-
 bergssluttningen från den s k Hål-
 mossen. Rikligt med fläckigt nyckel-
 blomster (*Dactylorchis Fuchsii*).
 Övriga orkidéer: kärrknipprot, ängs-
 nyckel och tvåblad (*Listera ovata*).
 Bevuxen med albuskar.

<i>Carex flacca</i>	slankstarr
<i>Carex lepidocarpa</i>	näbbstarr
<i>Carex panicea</i>	hirsstarr
<i>Eriophorum latifolium</i>	gräsull
<i>Linum catharticum</i>	vildlin
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört
<i>Potentilla erecta</i>	blodrot
<i>Primula farinosa</i>	majviva
<i>Triglochin palustre</i>	kärrsälting

XVI

Den andra källmyren på sluttningen 8E SO 3g 4
 ovanför Vävergården, är belägen ca
 100-200 m SV föregående, i starkt
 sluttande terräng. Bevuxen med fram-
 förallt björksly och *Salix*. Här lik-
 som i myren nedanför utgör *Dactylorchis*
Fuchsii ett dominerande inslag i vege-
 tationen. Övriga orkidéer: kärrknipprot,
 flugblomster (*Ophrys insectifera*) och
 tvåblad (*Listera ovata*).

<i>Carex flacca</i>	slankstarr
<i>Carex lepidocarpa</i>	näbbstarr
<i>Carex panicea</i>	hirsstarr
<i>Cirsium palustre</i>	kärrtistel
<i>Crepis paludosa</i>	kärrfibbla
<i>Eriophorum latifolium</i>	gräsull
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört
<i>Potentilla erecta</i>	blodrot
<i>Primula farinosa</i>	majviva
<i>Triglochin palustre</i>	kärrsälting

VADSTENA
VäversundaHålmossen

8E SO 3g 2

XVII

Ca 600-700 m upp på Ombergs ost-
 sluttning, V och VNV Vävergården,
 ligger en samling källmyrar. Ut-

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR

BEDÖM-
NING

Carex fulva	gulstarr
Cirsium palustre	kärrtistel
Crepis paludosa	kärrfibbla
Listera ovata	tvåblad
Menyanthes trifoliata	vattenklöver
Pinguicula vulgaris	tätört
Primula farinosa	majviva
Sesleria coerulea	älväxing

Ett kalkkärr bevuxet med al och småvuxna granar ligger ett stycke söder om föregående. Kärrfräken (*Equisetum palustre*) dominerar. Fläckvis präglad av gräsull (*Eriophorum latifolium*).
Orkidéer: kärrknipprot och fläckigt nyckelblomster (*Dactylorchis Fuchsii*).

8E SO 3g 3-4

Carex fulva	gulstarr
Carex lepidocarpa	näbbstarr
Crepis paludosa	kärrfibbla
Equisetum fluviatile	sjöfräken
Juncus alpinus	myrtåg
Molinia coerulea	blåtåtel
Pinguicula vulgaris	tätört
Primula farinosa	majviva
Triglochin palustre	kärrsälting

VADSTENA
VäversundaKällmyr N Hålmossen (XVIII)

8E SO 3g 2

Översilningsmyr ca 300-400 m norr om Hålmossen. Recent tuffbildning på sluttningen. Övre delen av myren består i starkt sluttande terräng. Rikligt med kärrknipprot (*Epipactis palustris*). Övriga påträffade orkidéarter: Fläckigt nyckelblomster (*Dactylorchis Fuchsii*), blodnyckel (*Dactylorchis incarnata* var. *cruenta*) och vaxnyckel (*Dactylorchis incarnata* var. *ochroleuca*). Dominanter: blåtåtel, kärrfräken, näbbstarr (*Carex lepidocarpa*) och i viss mån även slätterblomma (*Parnassia palustris*). Öppen karaktär med enstaka småvuxna granar. Fläckvis präglad av rik förekomst av gräsull (*Enophorum latifolium*).

Carex flacca	slankstarr
Carex panicea	hirsstarr
Cirsium palustre	kärrtistel
Equisetum fluviatile	sjöfräken
Juncus alpinus	myrtåg
Menyanthes trifoliata	vattenklöver

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR BEDÖM-
NING

II

Kalkkärret ca 150-200 m N föregående, består dels av ett ca 8 X 30 m stort område helt fritt från busk- och trädvegetation, dels av ett ax-ag (*Schoenus ferrugineus*)-bestånd (ca 20 X 20 m stort). Fläckigt nyckelblomster (*Dactylorchis Fuchsii*) förekommer rikligt. Ett par ex med helt vita blommor utan några teckningar på läppen. Stjälkbladen ofläckade och vackert ljusgröna. Läppen identisk med den ordinarie urbergformens, *Dactylorchis maculata*. Möjligen rör det sig om samma form av *Dactylorchis maculata* som omnämnes av Bengt Hesselman i Ombergs Kärleväxtflora, 1938: "O *maculata* f *candidissima*. Med vita blommor och rent gröna blad..."

Dactylorchis incarnata-gruppen: ängsnyckel (enstaka, blodnyckel (ca 20-30 ex) och vaxnyckel (ca 55-60 ex). Dominerande inslag: blåtåtel (*Molinia coerulea*) och gulstarr (*Carex fulva*). Övriga orkidéer: flugblomster, kärrknipprot (med f ochroleuca) samt tvåblad. Utsatt på top. kartan.

8E SO 4g 3

<i>Eriophorum latifolium</i>	gräsull
<i>Pinguicula vulgaris</i>	tätört
<i>Potentilla erecta</i>	blodrot
<i>Primula farinosa</i>	majviva

III

Ett mindre kalkkär ca 150-200 m N föregående. Utsatt på top. kartan. Riklig förekomst av fläckigt nyckelblomster (*Dactylorchis Fuchsii*) och kärrknipprot (*Epipactis palustris*) kring en källa. Övriga orkidéer: flugblomster, blodnyckel (ca 10 ex) samt tvåblad (*Listera ovata*). Buskvegetation: jolster (*Salix pentandra*) och svartvide (*Salix myrsinifolia*) m fl.

8E SO 4g 3-4

<i>Carex fulva</i>	gulstarr
<i>Carex lepidocarpa</i>	näbbstarr
<i>Cirsium palustre</i>	kärrtistel
<i>Eriophorum latifolium</i>	gräsull

TÅKERNS KALKFUKTÄNGAR

I juni 1970 företogs en vandring runt Tåkern. Syftet var att kartlägga de orkidérika kalkfuktängarna vid sjön. Som indikator på fuktängstypen användes majviva (*Primula farinosa*).

Resultatet av undersökningen visar att strandängar med klart kalkpåverkad vegetation kan lokaliseras till vissa "regioner". Ängarna och strandskogarna i sydväst (Väversunda-Renstad) och nordost (Furåsa-Säby) är i det här sammanhanget av ringa intresse. Sträckorna Toregårdsören (Prästören)-Kylebergsstrand, Sjötuna udde-Hygnestad, Storudden (Björn-ncken)-Tofören, Havsstjärten Yxstad strand samt sträckan Nyby-Väversunda är de mest anmärkningsvärda.

Den undersökta biotopen och vegetationen är i många avseenden intressant och märklig. Ovanför ett lågstarrkärrbälte med bl a *Carex disticha*, påträffas utmed dessa ovan nämnda sträckor en ängstyp av torrare slag, vilken karakteriseras av förkrympta tallar och småvuxna enar. Vegetationen visa inslag av både torr- och fuktängsarter. Majvivan gynnas på ett påtagligt sätt av det hårda betestrampet. Vanliga arter är blåtåtel (*Molinia coerulea*), tätört (*Pinguicula vulgaris*), ängsvädd (*Succisa pratensis*), darrgräs (*Briza media*), blodrot (*Potentilla erecta*), kornfibbla (*Scorzonera humilis*), starrarterna hirs- och slankstarr (*Carex panicea* och *flacca*) samt på en del ställen även älväxing (*Sesleria coerulea*).

I ett flertal strandskogspartier är vegetationen mycket rik. Där uppträder då framförallt flugblomster (*Ophrys insectifera*), ofta rikligt (Toregårdsören, Kylebergsstrand, Hygnestad, Aspnas udde, Yxstad strand). På ett par lokaler tillsammans med honungsblomster (*Herminium monorchis*) och kärrknipprot (*Epipactis palustris*). Strandremsa mellan Nyby och Väversunda är utan tvekan den mest intressanta utmed hela Tåkern. Här finns en rad ax-ag (*Schoenus ferruginerus*)-lokaler en med bl a blodnyckel (*Dactylorchis incarnata* var. *cruenta*).

Litt.:

Arnell, H., Odhner, N. m fl, 1929. Sjön Tåkerns Fauna och Flora (K.V.A.)-sid 4 m fl.

Hesselman, B. 1938. Ombergs kärlväxtflora (Sv Bot. Tidskrift, band 32, häfte 1)-sid. 38, 39, 70 m fl

Meddelande nr 5 Tåkerns fältstation, 1969. sid 7 och 9.

Teckenförklaring till kartan över Tåkerns kalkfuktängar

Punktmarkeringen anger gränsen för strandskog. Ej redovisade svarta markeringar avser mindre förekomster av majviva (*Primula farinosa*).

Sträckan Svanshals-Kumla:

- I Majvivor (Bankudde W).
- II Rikligt med majvivor samt blåtåtel (*Molinia coerulea*), hirsstarr (*Carex panicea*) och slankstarr (*Carex flacca*). (Bankudde W).
- III Majviva, käringtand (*Lotus corniculatus*), blåtåtel. Enbuskar och björksly. Flugblomster (*Ophrys insectifera*; ca 50-75 ex). (Prästören.)
- IV Majviva, blåtåtel, blodrot (*Potentilla erecta*), hirs- och slankstarr, jolster (*Salix pentandra*), ängsnyckel (ca 2-5 ex). Gles martallskog med enbuskar. Flugblomster (ca 5-10 ex). (Svanshals äng.)
- V Majviva, ängsnyckel (*Dactylorhiza incarnata*) och flugblomster. (Tåkerns fältstation.)
- VI Rikligt med majvivor. Hirsstarr, blåtåtel, darrgräs (*Briza media*). Små martallar. (Mellanudden.)
- VII Rikligt med majvivor. Tvåblad (*Listera ovata*) samt flugblomster (ca 30-40 ex). (Kylebergsstrand.)
- VIII Majviva, ängsnyckel, hirsstarr, kattfot (*Antennaria dioica*), kornfibbla (*Scorzonera humilis*). Flugblomster (ca 75-100 ex). (Kylebergsstrand.)
- IX Majvivor (Kylebergsstrand).

Sträckan Kumla-Hov:

- I Rikligt med majvivor utmed stranden öster om Sjö-tuna udde.
- II Riklig förekomst av majviva. Hirsstarr, småstarr (*Carex nigra*), darrgräs. Enbuskar. (Kumla strand.)
- III Rikligt med majvivor. Spridda martallar. (Kumla strand.)
- IV Rikligt med majvivor (Kumla strand).
- V Område mycket rikt på majvivor. (Kumla strand.)
- VI Majvivor tillsammans med älväxing (*Sesleria coerulea*). Enbuskerterräng. (Kumla strand.)
- VII Majviva, hirsstarr samt ängsnyckel (Hygnestad).
- VIII Majviva och ängsnyckel. Flugblomster (ca 10-20 ex) i södra änden av ett vassbevuxet kärr. (Hygnestad.)
- IX Rikligt med majvivor, slätterblomma (*Parnassia palustris*), ängsnyckel (5-10 ex) samt flugblomster (enstaka). (Hygnestad.)
- X Majviva, kornfibbla (*Scorzonera humilis*). Tallbjörk-skog. (Furåsa.)

Sträckan Hov-Herrestad:

- I Rikligt med majvivor, tätört (*Pinguicula vulgaris*). (Björnnacken.)
- II Rikligt med majvivor.

coerulea), blåttåtel, gul-, slank- och hirsstarr
(Carex fulva, flacca och panicea). Ängsnyckel (ca
70 ex). Björksly och enbuskar. (Väversunda.)

Kartor:

Topografisk 8E Hjo SÖ i skala 1:50 000

Ekonomisk 8E Hjo 3h Väversunda
8E Hjo 3i Svanshals
8E Hjo 3j Väderstad
8E Hjo 4j Hov
8E Hjo 4i Tåkern
8E Hjo 4h Rogslösa
i skala 1:10 000

